

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Облік та аудит витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК»

ШИФР КРБ.ЦТФО.1.153-03.2.2

Здобувачки _____ Саваринська Ю.С.

Керівник _____ доц. Євтушевська О.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”10“ червня 2024 р., протокол № 15.

Завідувачка кафедри

цифрових технологій фінансових операцій _____ Галина ТКАЧУК

Одеса – 2024 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
цифрових технологій фінансових операцій

«____» _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Саваринській Юлії Сергіївні

1. Тема роботи *«Облік та аудит витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Затверджена наказом ОНТУ від 04 квітня 2024 р. наказ № 153-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *5 червня 2024 р.*

3. Вихідні дані роботи *Звітні дані про діяльність підприємства за 2021-2022р.р.*

4. Перелік питань, які потрібно розробити *Теоретичні основи обліку та аудиту витрат періоду. Організаційно-економічна характеристика підприємства та аналіз фінансових показників підприємства за 2021-2022 рр. Особливості організації бухгалтерського обліку та аудиту витрат періоду на підприємстві. Висновки та пропозиції.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **14 лютого 2024 р.**

Керівник _____ доц. Євтушевська О.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Саваринська Ю.С.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	14.02.24 - 20.03.24	
2. <i>Організаційно-економічна характеристика підприємства</i>	21.03.24 - 21.04.24	
3. <i>Організація обліку та аудиту об'єкта дослідження на підприємстві</i>	22.04.24 - 28.05.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.05.24 - 6.06.24	

Здобувач-дипломник _____ Саваринська Ю.С.

Керівник роботи _____ доц. Євтушевська О.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Саваринська Ю.С.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Облік та аудит витрат періоду у ТОВ
«ДРУЖБА СВК»

Облік і аудит витрат підприємств є стратегічно важливими інструментами управління, від ефективності функціонування яких залежать результати прийнятого управлінського рішення. Особливої актуальності проблеми теорії, методики й організації обліку та аудиту витрат підприємства набувають в умовах загострення економічної кризи і спаду виробництва. Зазначені обставини вимагають підвищення ефективності використання всього ресурсного потенціалу суб'єкта господарювання, що дозволить мінімізувати витрати та підвищити економічну результативність його діяльності.

Робота складається з трьох розділів. Перший розділ присвячений методології обліку витрат періоду.

У другому розділі представлений фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК», фінансового стану, фінансових результатів та аналіз витрат періоду.

Третій розділ роботи присвячений особливостям організації обліку та проведення аудиту витрат періоду на даному підприємстві та пошуку напрямків удосконалення організації їх обліку.

У висновках, які є завершальною частиною кваліфікаційної роботи, підведені підсумки дослідження, сформульовані та обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення практики обліку витрат періоду на підприємстві.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини	—	68
таблиць	—	32
рисунків	—	9
додатків	—	6

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПЕРІОДУ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Сутність та класифікація витрат періоду підприємства.....	9
1.2. Облік витрат періоду підприємства.....	14
1.3. Документальне оформлення операцій з витрат періоду.....	30
Висновки до 1 розділу	34
2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДРУЖБА СВК» ТА ВИТРАТ ПЕРІОДУ НА НЬОМУ	36
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства.....	36
2.2. Економічний аналіз витрат періоду ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	39
2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності.....	44
2.4. Аналіз фінансового стану.....	47
Висновки до 2 розділу	50
3. СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПЕРІОДУ ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	51
3.1. Характеристика організації обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК».....	51
3.2. Організація обліку витрат періоду на підприємстві.....	53
3.3. Організація аудиту витрат періоду підприємства.....	62
Висновки до 3 розділу	64
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Підприємства в процесі своєї діяльності прагнуть отримати якнайбільший прибуток. Кожен суб'єкт господарювання намагається не тільки реалізувати свою продукцію (роботи, послуги) за вигідною і високою ціною, але і скоротити свої витрати. Якщо зазначений спосіб збільшення доходів підприємства в більшій мірі залежить від зовнішніх умов діяльності суб'єкта господарювання, то зменшення витрат – практично виключно від дій підприємства, а саме від організації процесу виробництва, порядку його відображення в обліку, проведенні ефективного аналізу і прийняття на цій основі виважених управлінських рішень. Методика обліку витрат періоду значною мірою залежить від організаційної структури підприємства, його розмірів, в деякій мірі на такі витрати впливають особливості галузі, в якій функціонує суб'єкт господарювання. На сьогоднішній день методика обліку й аналізу витрат підприємства потребує удосконалення відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Облік і аналіз витрат досліджували такі науковці, як М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, З.В. Задорожний, Я.Д. Крупка, Ю.С. Ігуманов, К.Ф. Лученко, Г.О. Партин, В.Г. Сопко, Б.Ф.Усач, Т.В. Савицька, А.М. 4 Турило, А.А. Турило, І.М. Яцків, та ін. Важливу роль у розвитку та вдосконаленні такої ділянки обліку й аудиту відіграють накові роботи зарубіжних авторів, зокрема М. Ван Бреда, Е. Хендріксена, М. Метьюса, В. МакКензі, Дж. Ріса, Р. Витоні, К. Друрі. Однак окремі питання обліку та економічного аналізу витрат періоду операційної діяльності потребують подальших досліджень.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження в кваліфікаційній роботі полягає в аналізі та систематизації економічної наукової та навчальної літератури стосовно питань економічної сутності, складу та класифікації, методології обліку, аналізу та аудиту витрат періоду підприємства.

Досягнення поставленої мети обумовлене вирішенням таких завдань:

- дослідження економічної сутності та кваліфікації витрат діяльності;
- дослідження методології обліку витрат періоду;

- дослідження контролю достовірності облікової інформації щодо витрат періоду;

- аналіз фінансово-економічних показників ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- аналіз витрат періоду, фінансового стану, фінансових результатів;
- розгляд особливостей обліку витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- дослідження організації та методик аудиту витрат періоду.

Об'єктом дослідження є процес обліку та аудиту витрат періоду на підприємстві.

Предметом дослідження є організація та методика обліку та аудиту витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використовувалися такі методи дослідження: аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; синтез – для узагальнення розрізнених аспектів методики обліку, аналізу та контролю засобів; статистичні та аналітичні розрахунки – для дослідження факторної облікової інформації; порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці; групування – для визначення залежностей одних показників від інших; середніх відносних величин – для дослідження рівня використання облікової інформації в управлінській діяльності; табличний (графічний) – для наочного зображення результатів дослідження.

Інформаційно-нормативною базою є: закони України, кодекси, національні стандарти бухгалтерського обліку, накази затверджені Міністерством Фінансів, підручники, монографії, фінансова звітність підприємства.

Апробація результатів роботи.

1. Наукова конференція здобувачів вищої освіти ОНТУ, секція «цифрових технологій фінансових операцій» 29.03.2024 р.

2. VI Всеукраїнська студентська науково-практична конференція: Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. – Одеса, ОНТУ, 17-18 квітня 2024 р.

Публікації.

1. Саваринська Ю.С. Вплив цифровізації на організацію бухгалтерського обліку/ Ю.С. Саваринська, наук. кер. О. О. Євтушевська // Тези VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді», 2024, Одеса, С.408-409

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення проведених досліджень полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення організації обліку та аудиту витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 76 сторінок, у тому числі 68 сторінок основного тексту, список використаних джерел зі 42 найменувань, 6 додатків обсягом 4 сторінки. Робота містить 9 рисунків і 32 таблиці.

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ І МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПЕРІОДУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та класифікація витрат періоду підприємства

У теорії та практиці економічної діяльності трактування категорії витрати не є однозначним. Це, насамперед, зумовлено використанням різних підходів до вартісної оцінки використовуваних у процесі господарської діяльності економічних ресурсів. Витрати – категорія економічна.

Проте їх виникнення і розвиток розглядають в історичному аспекті. Витрати виникли із появою товарного виробництва і товарного обігу. Тому розкриття сутності витрат у різні часи пов'язують із типом економіки, економічним устроєм, формою власності на засоби виробництва, функціями торгівлі як галузі економіки, а також становленням і розвитком економічної думки.

Різний характер витрат, правильне розуміння їх призначення, економічної ролі у виробництві визначають необхідність науково-обґрунтованої класифікації витрат на виробництво.

Відповідно до законодавства України, під витратами розуміють зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Оцінка та контроль виробничої діяльності підприємства тісно пов'язані з аналізом витрат на виробництво продукції, робіт, послуг як і загалом, так і за окремими видами. Згідно з основними положеннями про склад витрат на виробництво, собівартість продукції (робіт, послуг) підприємства формується з витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, нематеріальних активів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво.

Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати» [8].

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для

ціноутворення; для визначення собівартості продукції, тобто локальних затрат [14]. Велике значення класифікації затрат в управлінні ними і перш за все для здійснення калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація витрат виробництва підприємства

Ознака класифікації	Група витрат
По відношенню до виробничого процесу	основні витрати
	накладні витрати
По відношенню до обсягів виробництва	умовно-постійні витрати
	умовно-змінні витрати
За єдністю складу	одноеlementні витрати
	комплексні витрати
За способом віднесення на собівартість окремих видів виробництва	прямі витрати
	непрямі витрати
За доцільністю	продуктивні витрати
	непродуктивні витрати
За календарним періодом	поточні витрати
	одноразові витрати
За видами витрат	витрати за економічними елементами
	витрати за статтями калькуляції

До основних відносять витрати, безпосередньо пов'язані з виробничим (технологічним) процесом виготовлення продукції (виконання робіт чи надання послуг). В будь-якому виробництві вони складають найважливішу частину витрат, досягаючи в окремих галузях 90% собівартості. Накладні витрати виникають у зв'язку з організацією, обслуговуванням виробництва і управлінням ним. Величина цих витрат залежить від структури управління підрозділами, цехами і підприємством.

За ступенем залежності від обсягів діяльності витрати поділяються на змінні і постійні.

Змінними називаються витрати, величина яких змінюється пропорційно зміні обсягу виробництва (випуску). Звідси, розмір цих витрат на кожну одиницю продукції залишається незмінним. До постійних відносять витрати, величина яких не змінюється або майже не змінюється (умовно-постійні витрати) при зміні обсягу виробництва (прикладом можуть слугувати адміністративні або загальногосподарські витрати).

За складом витрати можуть бути одноелементними або комплексними. Одноелементні витрати включають економічно однорідні витрати, які не поділяються на різні компоненти, незалежно від їх місця і цільового призначення (сировина, матеріали, паливо, енергія, заробітна плата тощо). Комплексні витрати складаються з декількох економічних елементів. Характерним прикладом статті комплексних витрат загальновиробничі витрати, в які входять практично всі економічні елементи.

Залежно від видів діяльності всі витрати можна розподілити на дві великі групи (рис. 1.1): витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності, та витрати, що виникають в процесі надзвичайної діяльності.

Рис. 1.1 – Класифікація витрат періоду залежно від виді діяльності

В свою чергу витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності можна розподілити на зображені на рис. 1.2.

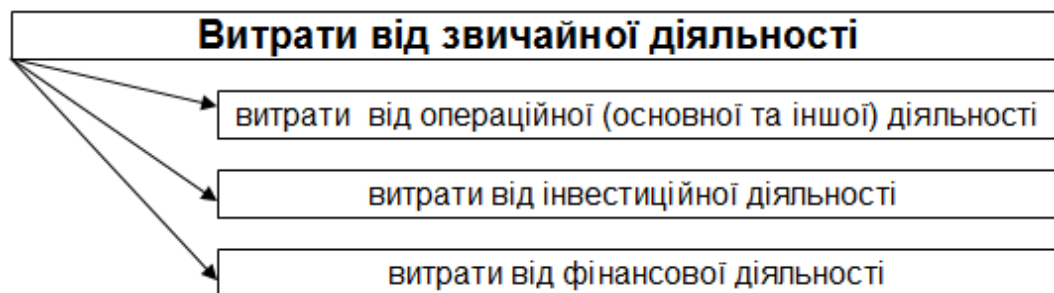

Рис. 1.2 – Класифікація витрат від звичайної діяльності

На рис. 1.3 відображено класифікацію операційних витрат за функціональним призначенням.

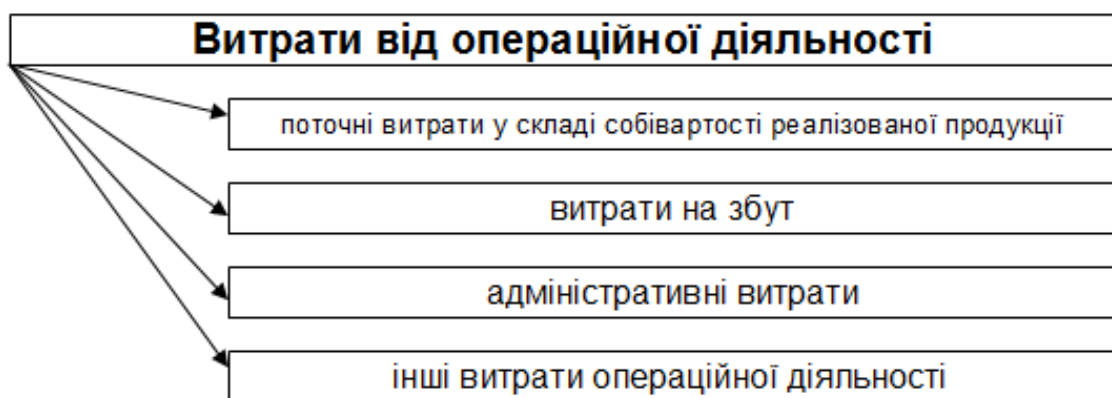

Рис. 1.3 – Класифікація операційних витрат за функціональним призначенням

Класифікація операційних витрат за елементами відображена на рис. 1.4.

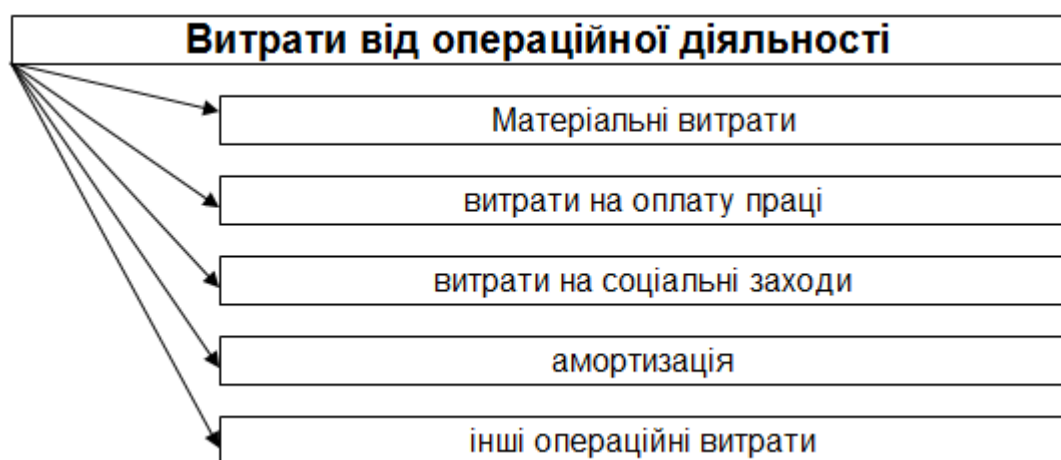

Рис. 1.4 – Класифікація операційних витрат за елементами

Така класифікація відповідає, головним чином, податковому аспекту обліку, основним недоліком якого є його неспроможність надавати інформацію для прогнозування короткострокових управлінських рішень.

За способом включення до собівартості витрати поділяються на прямі та непрямі (рис. 1.5)

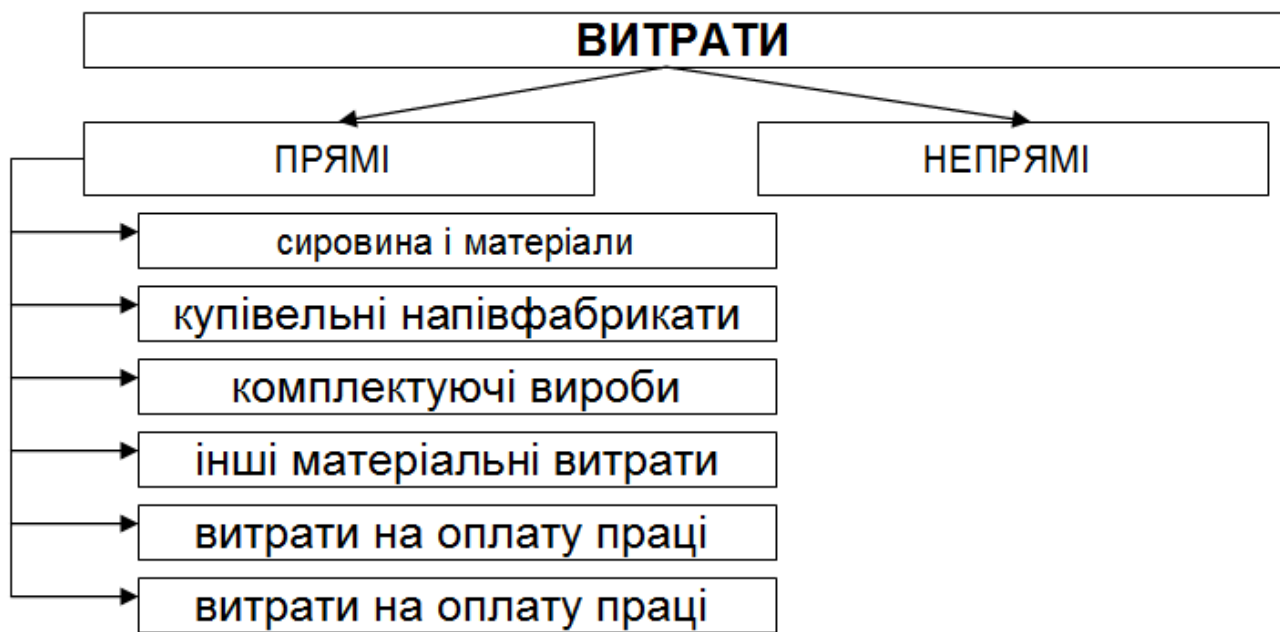

Рис. 1.5 – Класифікація витрат виробництва за способом включення до собівартості

До складу прямих матеріальних витрат відносяться ті, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкту витрат. Непрямі витрати – це витрати на виробництво, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом і тому потребують розподілу.

За доцільністю витрачання виділяють продуктивні витрати, до яких відносяться виправдані, чи доцільні для даного виробництва, витрати. Відповідно до непродуктивних відносять витрати, які утворюються з причин, що свідчать про недоліки в технології та організації виробництва (брак продукції, втрати від простоїв, оплата понадурочних робіт тощо). У випадку ідеальної організації технології виробництва і праці всі витрати повинні бути тільки продуктивними.

До поточних відносять витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції даного періоду. Це, як правило основна частина витрат на виробництво. Одноразовими є витрати, пов'язані з підготовкою виробництва (впровадження нової продукції, її суттєва модернізація), резервуванням витрат на оплату відпусток і виплату одночасної винагороди за вислугу років тощо. Важливим є також поділ витрат на контрольовані і неконтрольовані.

Зокрема, контрольовані витрати – це витрати, які менеджер може безпосередньо контролювати або чинити на них значний вплив. Наприклад, контроль використання матеріалів та зарплати начальником цеху.

Відповідно, неконтрольовані витрати – це витрати, які менеджер не може контролювати або впливати на них (амортизація обладнання).

Така їх класифікація використовується при організації обліку по центрах відповідальності.

1.2 Облік витрат періоду підприємства

Облік собівартості реалізованої продукції

При передачі покупцям вигод і ризиків, пов'язаних із правом власності на продукцію у бухгалтерському обліку продавець визнаються як доходи, так і собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається із: виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яку реалізовано протягом звітного періоду; нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

Формування собівартості реалізованої продукції згідно з П(С)БО у загальній системі показників, що характеризують ефективність виробництва (господарювання) як усього підприємства, так і його підрозділів, основне місце належить собівартості, склад якої визначається витратами, що формують. У собівартості продукції як синтетичному показнику відображаються всі аспекти діяльності підприємства. Від її рівня при інших незмінних умовах залежить рівень прибутку

Передбачено, що до виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; змінні загальновиробничі та постійні розподілені загально-виробничі витрати [14].

Для обліку та узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг призначений рахунок 90 «Собівартість реалізації» (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Характеристика рахунку 90 «Собівартість реалізації»

Назва та номер рахунка	Призначення рахунка	Відображення інформації за операціями стовно собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг)			
		На рахунку 90		В обліковому регістрі	У звітності
		за дебетом	за кредитом		
90 «Собівартість реалізації»	Для узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг	Відображається собівартість реалізованої готової продукції, робіт і послуг; фактична собівартість реалізованих товарів (без торгових націнок)	Відображається списання в порядку закриття дебетового обороту на рахунок 79 «Фінансові результати»	Журнал 5 (5А)	Рядок 2050 Звіту про фінансові результати

У табл. 1.3 наведено порядок формування собівартості реалізованої продукції та її відображення у системі рахунків бухгалтерського обліку.

Таблиця 1.3 – Методика формування та порядок облікового відображення собівартості реалізованої продукції

№	Види собівартості та витрат	Порядок розрахунку	Кореспонденція рахунків, субрахунків	
			Дебет	Кредит
1	Фактична виробнича собівартість	Прямі матеріальні витрати + прямі витрати на оплату праці + Відрахування на соціальні заходи + Амортизація + Інші прямі витрати + розподіленні змінні та постійні загальновиробничі витрати	23	20, 22
			23	66
			23	651
			23	91
			23	131
			23	37, 63, 68
2	Виробнича собівартість реалізованої продукції	Виробнича собівартість одиниці реалізованої продукції x кількість одиниць реалізованої продукції	901	26
3	Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати	Постійні загальновиробничі - розподілені постійні загальновиробничі витрати	901	91

4	Наднормативні виробничі витрати	Фактичні витрати – нормативні витрати	901	20, 631 65, 66, 685
5	Собівартість реалізованої продукції	Виробнича собівартість реалізованої продукції + Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати + Наднормативні виробничі витрати		

У табл. 1.4 наведено порядок відображення на рахунках бухгалтер-ського обліку собівартості реалізованих робіт, послуг.

Таблиця 1.4 – Кореспонденція рахунків з обліку собівартості реалізованих робіт, послуг

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображено собівартість:		
	реалізованих товарів	902	28
	виконаних робіт, наданих послуг	903	23
2	Включено до собівартості виконаних робіт (наданих послуг):		
	нерозподілені постійні загальновиробничі витрати	903	91
	наднормативні виробничі витрати	903	20, 66, 65, 63, 685
3	Списано на фінансовий результат операційної діяльності собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг	791	902, 903

Облік загальновиробничих витрат

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" визначено, що до складу загальновиробничих витрат включаються:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо; витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);
- амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;
- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничого, лінійного) призначення;
- витрати на утримання, експлуатацію та ремонт, страхування, операційну оренду основних засобів, інших необоротних активів загальновиробничого призначення;

- витрати на опалення, освітлення, водопостачання, водовідведення та інше утримання виробничих приміщень;

- витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу; відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);

- витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища;

- інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, оплата простоїв тощо) [8].

Облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрат на утримання та експлуатацію машин і устаткування ведеться на рахунку 91 "Загально-виробничі витрати". Цей рахунок не застосовується підприємствами торгівлі.

За дебетом рахунку 91 "Загальновиробничі витрати" відображається сума визнаних витрат, за кредитом – щомісячне, за відповідним розподілом, списання на рахунки 23 "Виробництво" та 90 "Собівартість реалізації".

Аналітичний облік ведеться за місцями виникнення, центрами і статтями (видами) витрат.

Загальновиробничі витрати поділяються на постійні і змінні [8].

До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування та управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітної періоду.

До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування та управління виробництвом, що залишаються незмінними (або

майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загально-виробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності.

Перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат установлюються підприємством.

Типову кореспонденцію рахунків по обліку загальновиробничих витрат наведено в табл. 1.5 (Додаток А)

Бухгалтерськими документами, які є підставою для віднесення витрат до загальновиробничих, виступають:

- по амортизації – "Розрахунок амортизації основних засобів";
- по виробничих запасах – "Накладна вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів", "Лімітно-забірна картка";
- по малоцінних та швидкозношуваних предметах – "Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів";
- витрат на відрядження – "Авансовий звіт";
- робіт і послуг підрядників – "Рахунок-фактура", "Акт приймання виконаних підрядних робіт";
- заробітної плати – "Табель обліку використання робочого часу", а також, складена на його підставі "Розрахунково-платіжна відомість".

Щомісячне списання загальновиробничих витрат оформлюється за допомогою розрахунку (довідки), складеного працівником бухгалтерії.

Узагальнення загальновиробничих витрат здійснюється при журнально-ордерній формі обліку в журналі-ордері №5, а при спрощеній формі обліку – у розділі II Відомості 5-М.

Облік адміністративних витрат

Облік адміністративних витрат Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» визначено, що до адміністративних витрат відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);
- витрати на службові відрядження і утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водо-постачання, водовідведення, охорона);
- винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів та обов'язкових платежів, що включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);
- плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;
- інші витрати загальногосподарського призначення [8].

На рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображають і накопичують протягом року витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства. Витрати на управління та обслуговування підприємства (загальногосподарські витрати), на відміну від попереднього порядку, не розподіляються між реалізованою та нереалізованою продукцією, а списуються щомісяця або в кінці року на фінансові результати основної діяльності в загальній сумі наростаючим підсумком з початку року з кредиту рахунку 92 на дебет субрахунку 791 «Результати основної діяльності».

За дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати» відображається сума визнаних адміністративних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

До загальногосподарських витрат, зокрема, належать:

- витрати на утримання адміністративно-управлінського персоналу;

- витрати на їх службові відрядження;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення (оренда, амортизація, ремонт, комунальні послуги);
- юридичні, аудиторські, транспортні послуги;
- поштово-телеграфні, канцелярські витрати;
- сума податків, зборів (обов'язкових платежів).

Аналітичний облік ведеться за статтями витрат. Типова кореспонденція рахунків по обліку адміністративних витрат наведена у табл. 1.6 (Додаток Б)

Підприємства дуже часто вдаються до зменшення частки адміністративних витрат, щоб знизити повну собівартість одиниці продукції. Адже, зменшення матеріальних ресурсів для зниження витрат підприємства – це не завжди обґрунтований і бажаний процес в діяльності підприємства. Тож чи не єдиним варіантом залишається зменшення адміністративних витрат. Але, мова повинна йти не про економію адміністративних витрат, а про створення оптимального рівня витрат для кожного окремого підприємства. Безумовно, адміністративні витрати впливають на загальні витрати по підприємству, але необхідно пам'ятати, що вони не відносяться до складу виробничої собівартості продукції. Ці витрати щомісячно зменшують фінансовий результат і списуються на Дебет рахунка 79 «Фінансові результати».

У бухгалтерському обліку адміністративні витрати відображаються на підставі документів, характеристику яких наведено у табл. 1.7 (Додаток В)

Для узагальненого обліку адміністративних витрат використовують при журнально-ордерній формі обліку журнал-ордер №5, а при спрощеній формі обліку – відомість В-3.

Облік витрат на збут

До 2000 р. витрати на збут обліковувалися в складі накладних витрат. На необхідність виділення витрат на збут зі складу накладних витрат вказувало багато науковців. Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» витрати на збут не включаються до

собівартості продукції (товарів, робіт, послуг). Витрати на збут включають такі витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг) [8]:

- витрати пакувальних матеріалів для затарювання готової продукції на складах готової продукції;
- витрати на ремонт тари;
- витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;
- витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- інші витрати, пов'язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

Відповідно до Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції до витрат на збут належать такі витрати:

1) витрати на утримання підрозділів підприємства, що пов'язані із збутом продукції:

- на оплату праці та комісійні винагороди працівникам підрозділів, продавцям та торговим агентам, що забезпечують збут продукції;
- відрахування на соціальні заходи;
- витрати на матеріали, канцелярські товари тощо;

2) витрати на утримання, ремонт та експлуатацію основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів, пов'язаних зі збутом продукції:

- на технічний огляд, технічне обслуговування, ремонт;
- відрахування на соціальні заходи;
- на оплату послуг сторонніх організацій, пов'язаних з технічним обслуговуванням і ремонтом основних засобів;

3) витрати, пов'язані з транспортуванням, перевалкою та страхуванням готової продукції:

- на відшкодування транспортних, перевалочних і страхових витрат постачальника, що включаються до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;
- витрати на оплату послуг сторонніх організацій на транспортування продукції;

4) витрати, пов'язані з забезпеченням правил техніки безпеки та охорони праці:

- на оплату праці працівників, зайнятих забезпеченням нормальних умов праці та правил техніки безпеки, що забезпечують збут продукції;
- відрахування на соціальні заходи;

5) витрати на зберігання, навантаження, розвантажування та пакування готової продукції:

- на відшкодування складських, вантажно-розвантажувальних витрат постачальника, що включаються до ціни продукції згідно з базисом поставки, передбаченим угодою сторін;

- на пакувальні матеріали для затарювання готової продукції на складах;

6) податки, збори та інші обов'язкові платежі встановлені законодавством України [21].

Облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг ведеться на рахунку 93 «Витрати на збут». За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

У табл. 1.8 наведено порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку витрат на збут.

Таблиця 1.8 – Кореспонденція рахунків з обліку

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Нараховано заробітну плату працівникам відділу збуту	93	66
2	Відрахування на обов'язкове соціальне страхування працівникам відділу збуту	93	65
3	Відображено витрати на відрядження працівників відділу збуту	93	372
4	Нарахована амортизація основних засобів відділу збуту	93	131
5	Відображено витрати на страхування готової продукції	93	311
6	Оплата послуг реклами	93	311
7	Списані на фінансовий результат витрати збуту	791	93

Бухгалтерськими документами, які є підставою для визначення витрат на збут, виступають:

- по амортизації – «Розрахунок амортизації основних засобів»;

- по малоцінних та швидкозношуваних предметах – «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів»;
- грошових коштів – «Видатковий касовий ордер», виписка банку;
- витрат на відрядження – «Авансовий звіт»;
- заробітної плати – «Табель обліку використання робочого часу», а також складена на його підставі Розрахунково-платіжна відомість.

Щомісячне списання витрат на збут оформляється за допомогою розрахунку (довідки), складеного працівником бухгалтерії.

Загальна методика обліку витрат на збут за елементами аналогічна методиці обліку витрат виробничої діяльності. Тобто на першому етапі формуються елементи витрат, на другому проводиться їх списання на фінансові результати[21].

Тобто, у зв'язку із тим, що витрати на збут впливають на фінансовий результат, доцільно проводити розподіл цих витрат між окремими видами проданої продукції поза фінансовим обліком. У цьому випадку витрати можуть щомісячно розподілятися наступним чином:

- а) витрати загального характеру – між видами реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг пропорційно до їх виробничої собівартості;
- б) транспортні витрати (якщо їх питома вага є значною) – за видами реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг їх просто списують наприкінці місяця.

Для розподілу витрат на збут у бухгалтерії складають довідку- розрахунок або відомість розподілу, де вказуються види реалізованої продукції, її виробнича собівартість.

Аналітичний облік витрат на збут ведеться у відомостях в розрізі статей витрат та за економічними елементами. При організації обліку за центрами витрат відповідні регістри ведуть в розрізі складів і служб, пов'язаних зі збутом готової продукції.

Для узагальненого обліку витрат на збут використовують журнал-ордер № 5 при журнально-ордерній формі обліку, а при спрощеній формі обліку – розділ II Відомості 5-М.

Облік інших операційних витрат

До інших операційних витрат включаються:

- витрати на дослідження та розробки відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»;
- собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку визначається шляхом перерахунку іноземної валюти в грошову одиницю України за курсом Національного банку України на дату продажу іноземної валюти, плюс витрати, пов'язані з продажем іноземної валюти;
- собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з їх реалізацією;
- сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;
- втрати від операційної курсової різниці;
- нестачі й втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пеня, неустойка;
- витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення;
- інші витрати операційної діяльності [42].

Для облік інших операційних витрат використовують рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Субрахунки рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» відображені на рис. 1.6.

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» [42].

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рис. 1.6 – Субрахунки до рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності»

На рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» [42].

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати»

У табл. 1.9 наведено порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку інших операційних витрат (Додаток Д)

Первинними документами, які використовуються для відображення інших операційних витрат виступають:

- по основних засобах – «Розрахунок амортизації основних засобів», «Інвентаризаційний опис основних засобів»;
- по виробничих запасах – «Лімітно-забірна картка», «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів», «Інвентаризаційний опис товарно-матеріальних цінностей» ;

- по малоцінних та швидкозношуваних предметах – «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів»;

- грошових коштів – «Видатковий касовий ордер», виписка банку, «Акт інвентаризації наявності грошових засобів»;

- заробітної плати – «Табель обліку використання робочого часу», а також складена на його підставі «Розрахунково-платіжна відомість» [16].

Щомісячне списання інших витрат операційної діяльності на результати від операційної діяльності здійснюється на підставі розрахунку (довідки), оформленої працівником бухгалтерії.

Для синтетичного обліку інших витрат операційної діяльності при журнально-ордерній формі обліку використовується журнал-ордер №5, а при спрощеній формі обліку – розділ II Відомості 5-М.

Облік фінансових витрат

До фінансових витрат відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями (крім фінансових витрат, які включаються до спів вартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»).

Для обліку фінансових витрат призначено рахунок 95 «Фінансові витрати». На рахунку 95 «Фінансові витрати» ведеться облік витрат на проценти та інших витрат підприємства, пов'язаних із запозиченнями.

Рахунок 95 «Фінансові витрати» має такі субрахунки:

- 951 «Відсотки за кредит»;
- 952 «Інші фінансові витрати».

За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати», а також на рахунки обліку витрат з придбання, будівництва, створення, виробництва, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» [42].

Типова кореспонденція рахунків по обліку фінансових витрат наведена у табл. 1.10.

Таблиця 1.10 – Кореспонденція рахунків з обліку фінансових витрат

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Нараховано відсотки за користування банківським кредитом	951	684
2	Сплачено банку відсотки за користування кредитом	684	31
3	Нараховано відсотки по векселю, який видано постачальнику	952	684
4	Відображено витрати, які пов'язані із залученням позикового капіталу (витрати, пов'язані із випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів)	952	31
5	Відображено заборгованість за відсотками за користування об'єктом, отриманим у фінансову оренду	952	684
6	Відображено премію за фінансовою інвестицією	952	30, 31
7	Списано фінансові витрати на фінансові результати	792	95

Документальним підтвердженням здійснення фінансових витрат виступають: договір на отримання кредиту у банку, виписка, яка засвідчує сплату відсотків.

Щомісячне списання фінансових витрат на результати фінансових операцій здійснюється на підставі довідки (розрахунку), оформленої працівниками бухгалтерії.

Узагальнення даних по обліку фінансових витрат здійснюється при журнально-ордерній формі обліку у журналі-ордері №5, а при спрощеній формі бухгалтерського обліку – у розділі II Відомості 5-М.

Облік інших витрат періоду

Для обліку інших витрат використовують рахунки 97 «Інші витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі»

Втрати від участі в капіталі є збитками від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються за методом участі в капіталі.

На рахунку 96 «Втрати від участі в капіталі» ведеться облік втрат від зменшення вартості інвестицій, облік яких ведеться за методом участі в капіталі, що виникають в процесі інвестиційної діяльності підприємства. Основні вимоги до обліку інвестицій викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції».

Рахунок 96 «Втрати від участі в капіталі» має такі субрахунки:

- 961 «Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства»;
- 962 «Втрати від спільної діяльності»;
- 963 «Втрати від інвестицій в дочірні підприємства».

За дебетом рахунку відображається сума визнаних втрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Типова кореспонденція рахунків по обліку втрат від участі в капіталі інших підприємств представлена у табл. 1.11. (Додаток Е)

Для узагальнюючого обліку втрат від участі в капіталі використовують журнал-ордер №4, а при спрощеній формі обліку — розділ II Відомості 5-М.

До складу інших витрат включаються витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані без-посередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг). До таких витрат належать:

- собівартість реалізованих фінансових інвестицій (балансова вартість та витрати, пов'язані з реалізацією фінансових інвестицій);
- собівартість реалізованих необоротних активів (залишкова вартість та витрати, пов'язані з реалізацією необоротних активів);
- втрати від не операційних курсових різниць;
- сума уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій;
- залишкова вартість ліквідованих (списаних) необоротних активів;
- інші витрати звичайної діяльності [42].

На рахунку 97 «Інші витрати» ведеться облік витрат, що виникають в процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг, а також витрати страхової діяльності.

За дебетом субрахунків 971-977 відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати».

Рахунок 97 «Інші витрати» має такі субрахунки (рис. 1.7).

Рис. 1.7 - Субрахунки до рахунку 97 «Інші витрати»

Бухгалтерськими документами, які є підставою для визначення розмірів інших витрат, виступають: виписка банку, «Акт на списання основних засобів», «Акт на списання автотранспортних засобів», акт про уцінку товарно-матеріальних цінностей, «Товарно-транспортна накладна», «Наряд на відрядну роботу» та ін.

Щомісячне списання інших витрат на фінансові результати здійснюється за допомогою розрахунку (довідки), складеного працівниками бухгалтерії.

Типова кореспонденція рахунків по обліку втрат від участі в капіталі інших підприємств представлена у табл. 1.12.

Таблиця 1.12 – Кореспонденція рахунків з обліку інших витрат

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображено вартість реалізованих фінансових інвестицій	971	14, 35
2	Відображено втрати від зменшення корисності активів	972	10, 11, 12
3	Відображено залишкову вартість реалізованих майнових комплексів	973	10
4	Відображено втрати за активами й зобов'язаннями не операційної діяльності підприємства від зменшення курсу гривні до іноземної валюти	974	31, 68
5	Відображено суму знецінення (уцінки) необоротних активів і фінансових інвестицій	975	10, 11, 12, 14
6	Відображено залишкову вартість списаних необоротних активів і витрат, пов'язаних з їх ліквідацією	976	10, 11, 65, 66
7	Списано інші витрати на фінансові результати	793	97

Для узагальненого обліку інших витрат при журнально-ордерній формі обліку використовують журнал-ордер №5, а при спрощеній формі обліку — розділ II Відомості 5-М.

1.3. Документальне оформлення операцій з витрат періоду

При веденні бухгалтерського обліку витрат обробка та оформлення первинних документів має велике значення для ведення безпомилкового та прозорого обліку. Суцільне і безперервне спостереження за всіма господарськими операціями на підприємстві здійснюється за допомогою документування. Документування - це основа бухгалтерського обліку, що передбачає відображення в документах всіх господарських операцій та фактів господарської діяльності.

Первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій, є підставою для бухгалтерського обліку цих операцій.

Порядок документального оформлення господарських операцій та вимоги щодо складання документів регламентуються статтею 9 "Первинні облікові документи та реєстри бухгалтерського обліку" Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV [1].

До оформлення первинних бухгалтерських документів ставлять вимоги перелічені в таблиці 1.13 (Додаток Ж)

Велике значення у виконанні цих вимог мають уніфікація та стандартизація документів.

Документальне оформлення операцій, що підтверджують витрати можна розподілити на чотири частини: з обліку витрат праці; предметів праці; засобів праці; виходу продукції (витрати сировини) за центрами витрат. Всі документи що підтверджують такі витрати мають показник норми таких витрат або їх можна порівняти з нормами прописаними в інших документах для таких витрат.

Тобто обов'язковою підставою для відображення в бухгалтерському та податковому обліку перебігу події, якою є витрати, є належним чином оформлені документи, які б засвідчували факт та дату настання такої події. Документи виступають підтвердженням того, що на підприємстві мала місце подія здійснення витрат і дають можливість провести відповідні зміни в обліку.

Найбільш уживаними витратами підприємств усіх сфер діяльності є документування витрат виробництва, витрат оплати праці та документування браку у виробництві підприємства.

Погоджені з головним бухгалтером списки осіб, яким надано право отримувати зі складів матеріали, а також зразки їх підписів мають бути передані цехами (іншими структурними відділами) підприємства відповідним особам, що здійснюють вказаний відпуск матеріалів зі складів.

В первинних облікових документах на відпуск матеріалів зі складів підприємства в підрозділи вказується назва матеріалу, кількість, облікова ціна, сума, а також призначення: номер та назва замовлення (виробу, продукції), для виготовлення якого відпускаються матеріали, або номер та назва затрат

Первинними обліковими документами по відпуску матеріалів зі складів підприємства в підрозділи є лімітно-забірні карти (типова форма № М-8, № М-9), накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (типова форма № М-11), акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (типова форма № М-10).

Лімітно-забірні карти передбачені для відпуску матеріалів, що систематично використовуються для виготовлення продукції (виконання робіт і послуг), а також для контролю за дотриманням лімітів. Оформлені лімітні карти мають надійти в бухгалтерію по графіку, але не пізніше першого числа наступного за звітним місяця.

Відпуск матеріалів на загальновиробничі потреби і на утримання обладнання з цехової комори здійснюється безпосередньо механіку, енергетику, начальнику бюро інструментального господарства під їх розписку у вимозі. Повернення підрозділами підприємства на склад невикористаних матеріалів оформляється накладними-вимогами на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів чи лімітно-забірними картами.

Для контролю за використанням та рухом напівфабрикатів складають оперативний баланс руху напівфабрикатів, в якому за кожним видом відображають

залишок в цеху на початок місяця, надходження за місяць, витрачання за місяць та залишок на кінець місяця.

Для розподілу вартості відпущених у виробництво та на інші цілі запасів за видами продукції (робіт, послуг), статтям витрат підприємство щомісячно складає відомість розподілу витрат матеріалів. У вказаній відомості матеріальні затрати приводяться у розрізі цехів та інших підрозділів з розподілом по рахункам обліку затрат, а всередині їх – за замовленнями (виробами, видами продукції, роботам, послугам) і статтям витрат.

Первинним документом передбаченим для корегування незавершеного виробництва в цеху на вартість залишку необроблених матеріалів, є акт залишків матеріалів та напівфабрикатів, не задіяних в обробці які належать віднесенню у підзвіт цеху. Згідно даних акту здійснюється бухгалтерський запис методом «червоне сторно» для зменшення затрат звітного місяця в кореспонденції рахунків: дебет 23 «Виробництво» та кредит 20 «Виробничі запаси». Першим числом наступного місяця ця ж сума в розрізі найменувань матеріальних затрат записується в прихід цеху без відображення на складі.

Виробіток це показник рівня продуктивності праці, що є відношенням кількості виробленої продукції (робіт, послуг) до одиницю часу, або кількості продукції (робіт, послуг), у відношенні на одного середньооблікового працівника або робітника за рік, квартал, місяць. В залежності від особливостей роботи підприємства в цехах (на ділянках) для обліку виробітку продукції і витрат на заробітну плату застосовуються різні варіанти обліку та форми первинних документів. Це можуть бути: звіт про виробіток та прийняття робіт; маршрутний лист (маршрутна карта); відомість про виробіток; наряди та інші документи.

Звіт про виробіток застосовується в умовах поточно-масового виробництва на конвеєрних лініях з регламентованим ритмом роботи та на поточних лініях з вільним ритмом, при умові закріплення операцій за кожним працівником. Розрахунок заробітної плати робітника (члена бригади) здійснюється на зворотній стороні звіту.

Маршрутний лист (маршрутна карта) є документом, що супроводжує партію деталей в процесі їх виробництва за операціями їх обробки в цехах.

Облік виробітку та нарахування заробітної плати за робочими нарядами на відрядну роботу доцільно застосовувати на підприємствах з індивідуальним та малосерійним типами виробництва і для обліку виконаних ремонтних робіт.

При наявності великої кількості первинних документів по обліку виробітку працівників застосовуються також накопичувальні картки обліку виробітку та заробітної плати (типова форма № П-55) чи накопичувальна картка обліку заробітної плати (типова форма № П-56), затверджені наказом Міністерства № 144.

Для обліку та аналізу технологічних втрат цеху та на ділянках рекомендується вести по кожній операції Журнал обліку деталей та складальних одиниць. На виявлений у виробництві кінцевий чи виправний брак відділом технічного контролю складається акт (оповіщення) про брак чи відомість обліку браку, в якій фіксується декілька фактів браку.

На основі актів про брак та первинних документів по обліку виробітку складається Звіт про собівартість браку у звітному місяці (чи за коротші проміжки часу), в якому визначається сума втрат від забракованої продукції з вказівкою видів продукції та винних осіб.

У встановлені графіком документообігу дні документи з обліку витрат надходять до бухгалтерії підприємства, де їх відображають в оборотно-сальдових відомостях. Підсумкові дані з них переносять до Головної книги, а також у разі калькуляційних статей - до виробничого звіту.

Як видно з вище розглянутого матеріалу – документування операцій, що підтверджують витрати в достатній мірі регламентовано на законодавчому рівні типовими формами і дає можливість правильно і в повному обсязі обліковувати витрати, проводити поточний аналіз та запобігання перевитрачанням, контролювати всі процеси виробництва.

Висновки до 1 розділу

На сьогодні найбільш економічним підходом до побудови системи обліку витрат вважається підхід, за якого виділяються типові управлінські завдання (контроль за виконанням бюджетів: реалізації, придбання виробничих запасів, прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, адміністративних витрат, витрат на збут тощо).

Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати».

Витрати виробництва – одна з найважливіших категорій господарювання. Без витрат неможливе здійснення виробництва, оскільки вони є його передумовою.

Найбільшу питому вагу у всіх витратах підприємств займають витрати на виробництво продукції, тобто виробничі витрати. Витрати періоду – особливий вид витрат організації, характерною особливістю яких є їх, в основному, постійний розмір, що не схильний до впливу витрат з виробництва та придбання товарів, робіт, послуг. Витрати періоду, на відміну від витрат на виробництво продукції, що не залежать від обсягу виробництва і є постійними витратами, не пов'язаними з конкретними видами реалізованої продукції або послуг. Господарюючі суб'єкти несуть витрати періоду навіть у тому випадку, коли протягом певного періоду вони нічого не виробляють.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для ціноутворення; для визначення собівартості продукції, тобто локальних затрат.

Велике значення класифікації затрат в управлінні ними і перш за все для здійснення калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління. Оскільки управлінські рішення зазвичай спрямовані на перспективу, керівництву насамперед необхідна інформація про очікувані витрати та доходи. У зв'язку з цим вирізняють очікувані (релевантні) та безповоротні (нерелевантні) витрати.

Документальне оформлення операцій, що підтверджують витрати можна розподілити на чотири частини: з обліку витрат праці; предметів праці; засобів

праці; виходу продукції (витрати сировини) за центрами витрат. Всі документи що підтверджують такі витрати мають показник норми таких витрат або їх можна порівняти з нормами прописаними в інших документах для таких витрат.

Тобто обов'язковою підставою для відображення в бухгалтерському та податковому обліку перебігу події, якою є витрати, є належним чином оформлені документи, які б засвідчували факт та дату настання такої події. Документи виступають підтвердженням того, що на підприємстві мала місце подія здійснення витрат і дають можливість провести відповідні зміни в обліку.

Одним з інструментів дослідження ринку й збереження конкурентоспроможності є аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства, у тому числі й аналіз його фінансового стану. Порядок і інструментарій аналізу, який здійснюється з метою прийняття фінансових рішень, визначається самою логікою функціонування фінансового механізму підприємства.

2.ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДРУЖБА СВК» ТА ВИТРАТ ПЕРІОДУ НА НЬОМУ

2.1 Техніко-економічна характеристика підприємства

СВК «Дружба» утворено шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку і є суб'єктом підприємницької діяльності.

Кооператив може здійснює виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну і будь-яку іншу підприємницьку діяльність, не заборонену законом. Кооператив є юридичною особою. Статус юридичної особи Кооператив набуває у порядку, встановленому Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців”. Кооператив має самостійний баланс, поточні рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням.

Управління Кооперативом здійснюється на основі самоврядування, гласності, участі його членів у вирішенні питань діяльності Кооперативу.

До органів управління Кооперативу належать:

1. Загальні збори членів Кооперативу – вищий орган управління Кооперативу.
2. Правління Кооперативу у складі 4 осіб.
3. Ревізійна комісія Кооперативу у складі 3 осіб.

Для контролю за фінансово-господарською діяльністю Кооперативу Загальними зборами обирається колегіальний орган – Ревізійна комісія, яка обирається з числа членів Кооперативу терміном на п'ять років. Ревізійна комісія має повноваження на аудит та перевірку фінансової та господарської діяльності Правління, розгляд та укладення висновків по річних звітах та балансах, підготовлених Правлінням.

Оглядаючи організаційну структуру можна з певністю казати, що Кооператив є багатопрофільним та багатофункціональним підприємством.

Основою існування і життєдіяльності Кооперативу є рослинництво. Саме цей

вид діяльності дає сировину та засоби для роботи усіх інших ділянок виробничої структури.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 роки представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 роки

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі (Культури зернові та зернобобові), т	11987,7	14670,4	2682,7	22,4
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.	59150	78290,3	19140,3	32,3
- у діючих оптових цінах	63973,8	78290,3	14316,5	22,4
- у порівнянних оптових цінах				
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	493,4	5336,6	4843,2	981,6
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	143 652	171 390	27738	19,3
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	85 984	106 807	20823	24,2
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	4 675	4 849	174	3,7
7. Витрати на збут, тис. грн.	3 824	3 660	-164	-4,3
8. Валовий прибуток, тис. грн.	57 668	64 583	6915	12,0
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	94483	115316	20833	22,0
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	74,4	73,3	-1,1	-1,5
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.ч. в числі:	47158	66181	19023	40,3
- від основної операційної діяльності	49169	56074	6905	14,0
- від іншої операційної діяльності	-1938	10948	12886	-664,9
- від фінансової діяльності	3	-682	-685	-22833,3
- від іншої діяльності	-76	-159	-83	109,2
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	-	-
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	47158	66181	19023	40,3
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	110137	102914	-7223	-6,6
15. Матеріаловіддача, грн.	0,054	0,761	0,707	1316,5
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	18,62	1,31	-17,31	-92,9
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	150	139	-11	-7,3

18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	426492,0	563239,6	136747,6	32,1
---	----------	----------	----------	------

Продовження таблиці 2.1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	15009	17414	2405	16,0
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн	100,06	125,28	25,2	25,2
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	124240	129722,5	5482,50	4,4
22. Фондовіддача, грн. (обсяг продукції в оптових цінах/ середня річна вартість основних засобів)	0,048	0,604	0,56	1167,6
23. Фондорентабельність, %	38	51	13	x
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	133699,5	183560	49861	37,3
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,353	0,361	0,008	2,2
26. Рентабельність продукції, % (валовий прибуток/чистий дохід від реалізації*100)	40,1	37,7	-2,5	x
27. Рентабельність виробництва, % (валовий прибуток/собівартість*100)	67,1	60,5	-6,6	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	0	14,1	14,1	x
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	0	0	0,0	x
30. Коефіцієнти ліквідності балансу - коефіцієнт поточної ліквідності - коефіцієнт швидкої ліквідності - коефіцієнт абсолютної ліквідності	1,882	2,324	0,4	23,5
	0,7701	0,6038	-0,2	-21,6
	0,4805	0,7255	0,2	51,0

З даних табл. 2.1 видно, що в звітному році порівняно з попереднім обсяг продукції збільшився: в натуральному виразі – на 2682,7 т. або на 22,4%, в діючих цінах – на 19140,3 тис. грн. або на 32,3%, а в порівняних цінах – на 14316,5 тис. грн. або на 22,4%.

Чистий дохід від реалізації продукції в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 27738 тис.грн. або на 19,3%. Повна собівартість реалізованої продукції в звітному році збільшилась на 20833 тис. грн. або на 22,0%, це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 20823 тис. грн. або на 24,2% і збільшення адміністративних витрат – на 174 тис.грн. або на 3,7%, проте витрат на збут в звітному році порівняно з попереднім зменшились на 164 тис.грн. або в 4,3 рази. Це призвело до зменшення витрат на 1 гривню реалізованої продукції на 1,1 коп.

Фінансовий результат діяльності підприємства в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 19023 тис. грн, або в 40,3 рази. Причиною цього стало збільшення прибутку від реалізації продукції на 6905 тис. грн або в 14,0 рази і від іншої операційної діяльності на 12886 тис. грн., негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої діяльності на 83 тис. грн та зменшення прибутку від фінансової діяльності на 685 тис.грн.

Також на підприємстві покращилось використання таких ресурсів:

- матеріальних, про що свідчить зменшення матеріаломісткості на 17,31 та збільшення матеріаловіддачі на 0,707;
- трудових, про що свідчить збільшення продуктивності праці 1 працівника облікового складу на 136747,6 тис.грн. або на 32,1%;
- основних засобів, про що свідчить збільшення фондівіддачі на 0,56 грн., що позитивно характеризує використання основних засобів.

Фондорентабельність в звітному році порівняно з попереднім збільшилась на 13. Проте рентабельність продукції та рентабельність виробництва зменшилися на 2,5% і 6,6% відповідно.

2.2 Економічний аналіз витрат періоду ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Під економічними елементами витрат розуміють сукупність однорідних за економічним змістом видів витрат на виробництво продукції. Витрати операційної діяльності підприємства групуються за такими економічними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи,

амортизація, інші операційні витрати.

Узагальнені вихідні дані для аналізу операційних витрат за економічними елементами у містять розділ II «Елементи операційних витрат» форми №2 «Звіт про фінансові результати».

Для аналізу сформовано аналітична табл. 2.2, в якій відображаються абсолютні значення і частки вартості окремих економічних елементів витрат у загальній їх сумі.

Таблиця 2.2 - Динаміка, склад, структура операційних витрат ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 рр.

Елементи операційних витрат	Витрати тис. грн.		Структура витрат, %		Відхилення	
	2021 р.	2022 р.	2021 р.	2022 р.	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7
1.Матеріальні витрати	110137	102914	64,5	61,2	-7223	-6,5
2.Витрати на оплату праці	15009	17414	8,8	10,3	2405	16,0
3.Відрахування на соціальні заходи	3237	3774	1,9	2,2	537	16,6
4.Амортизація	8417	8971	4,9	5,3	554	6,5
5.Інші операційні витрати	33884	35264	19,9	21,0	-1620	-4,8
-Всього операційних витрат	170684	168337	100,0	100,0	-2347	-1,4

З даних табл. 2.2 видно, що загальна величина операційних витрат у 2022 р. знизилась на 2347 тис. грн. (або на 1,4%). На цю зміну вплинуло зниження матеріальних витрат на 7223 тис. грн. (або на 6,5%), інших операційних витрат – на 1620 тис. грн. або на 1,4%. та збільшення величини витрат на оплату праці на 2405 тис. грн. (або на 16,0%), відрахувань на соціальні заходи на 537 тис. грн. (або на 16,6%), амортизації – на 554 тис. грн. (або на 6,5%)

Продукція підприємства є досить матеріаломісткою. Матеріальні витрати займають найбільшу частку в операційних витратах. Так їх частка складає 64,5%(у 2021 р.) та 61,2% (у 2022 р.). У 2022 р. частка матеріальних витрат зменшилася на 3,3 пункти та складає 61,2%. Частка витрат на оплату праці у 2022 р. зросла на 1,5 пункти та склала 10,3%. Частка відрахувань на соціальні заходи у 2022 р. зросла на 0,3 пункти та склала 2,2%. Частка амортизації зросла на 0,4 пункти та склала

5,3% та частка інших операційних витрат на 1,1 пункти та складає 21,0%.

Крім аналізу операційних витрат за економічними елементами, аналіз витрат операційної діяльності передбачає проведення аналізу витрат на гривню вартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Використання цього показника зумовлене насамперед його універсальністю: його можна визначити для підприємств усіх галузей і на всіх рівнях управління. Він дає змогу відстежувати динаміку відносних витрат операційної діяльності за декілька років. Крім того, показник витрат на 1 гривню продукції наочно відображає зв'язок між витратами і прибутком.

Витрати на одну гривню продукції визначаються як відношення витрат основної операційної діяльності (собівартість продукції) до обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у діючих цінах. Аналіз витрат на 1 гривню реалізованої продукції проводиться шляхом порівняння фактичного рівня з рівнем попереднього періоду, а потім оцінюється вплив факторів на зміну витрат.

В табл. 2.3 наведено вихідні дані і розрахунки витрат на 1 грн. реалізованої продукції.

Таблиця 2.3 - Оцінка витрат на 1 грн. реалізованої продукції ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 рр.

Показник	2021 р.	2022 р.	Відхилення	
			абс.	відн., %
А	2	3	4	5
1.Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	143652	171390	27738	19,3
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	85984	106807	20823	24,2
3.Адміністративні витрати, тис. грн.	4675	4849	174	3,7
4.Витрати на збут, тис. грн.	3824	3660	-164	-4,3
5.Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.(p2+p3+p4)	94483	115315	20832	22,0
6.Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, коп., виходячи:				
- із собівартості реалізованої продукції (p2:p1)	59,8	62,3	2,5	4,2
- із повної собівартості реалізованої продукції (p5:p1)	65,8	67,3	1,5	2,3

Наведені в табл. 2.3 дані показують, що у 2022 р. витрати на 1 грн. реалізованої продукції, виходячи із собівартості реалізованої продукції зросли

порівняно з 2021 р. на 2,5 коп., або на 4,2%, а виходячи із повної собівартості реалізованої продукції – на 1,5 коп. (або на 2,3%).

На дані значення показників вплинуло зростання чистого доходу на 27738 тис. грн. (або на 19,3%), собівартості реалізованої продукції на 20823 тис. грн. (або на 24,2%), адміністративних витрат на 174 тис. грн. (або на 3,7%) та зниження витрат на збут на 164 тис. грн. (або на 4,3%). Величина повної собівартості у 2022 р. зросла на 20832 тис. грн. (або на 22,0%), що являється негативним моментом діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Основні завдання аналізу витрат це вивчення рівня та структури витрат у звітному періоді і їх порівняння з попереднім періодом, оцінка зміни в структурі витрат та виявлення її причин.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» до складу витрат відповідно до видів діяльності підприємства належать:

- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), якою є виробнича собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) або собівартість реалізованих товарів;

- витрати операційної діяльності, що не включаються до собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) – адміністративні витрати, витрати на збут;

- інші операційні витрати безпосередньо не пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції – втрати від операційної курсової різниці, собівартість реалізованої іноземної валюти, собівартість реалізованих виробничих запасів тощо;

- втрати від участі в капіталі – збитки від інвестицій в асоційовані, дочірні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі;

- фінансові витрати – це витрати на відсотки та інші витрати підприємства, які пов'язані із залученням позикового капіталу;

- інші витрати не пов'язані безпосередньо з виробництвом і реалізацією продукції, а саме: собівартість реалізованих-фінансових інвестицій, необоротних

активів, майнових комплексів, втрати від не операційних курсових різниць, інші витрати;

– надзвичайні витрати – невідшкодовані втрати від надзвичайних подій (стихійного лиха, техногенних аварій).

Для аналізу витрат діяльності у ТОВ «ДРУЖБА СВК» складається аналітична табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Динаміка і структура витрат ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		Відхилення	
	Сума, тис. грн.	Струк- тура, %	Сума, тис. грн.	Струк- тура, %	Сума, тис. грн.	Пунктів (5-3)
1	2	3	4	5	6	7
Операційна діяльність						
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт)	85984	88,3	106807	90,0	20823	1,7
Адміністративні витрати	4675	4,8	4849	4,1	174	-0,7
Витрати на збут	3824	3,9	3660	3,0	-164	-0,9
Всього основні операційні витрати	94483	97,0	115315	97,1	20832	0,1
Інші операційні витрати	2612	2,7	2200	1,9	-412	-0,8
Всього витрат операційної діяльності	97095	99,7	117515	99,0	20420	-0,7
Інвестиційна та фінансова діяльність						
Фінансові витрати	218	0,2	1023	0,9	805	0,7
Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	76	0,1	159	0,1	83	0
Всього	294	0,3	1182	1,0	888	0,7
Разом від звичайної діяльності	97389	100,0	118697	100,0	21308	x
Надзвичайні витрати	-	-	-	-	-	-
Разом по підприємству	97389	100,0	118697	100,0	21308	x

Дані табл. 2.4 дозволили проаналізувати динаміку і структуру витрат періоду ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 рр. Так, спостерігаємо зростання загальної величини витрат на 21308 тис. грн. Усі витрати є витратами від звичайної діяльності.

У розрізі видів діяльності, на зростання загальної величини витрат вплинуло зростання фінансових витрат на 805 тис. грн., інших витрат на 83 тис. грн., адміністративних витрат на 164 тис. грн., собівартості реалізованої продукції

(товарів, послуг, робіт) на 20823 тис. грн. В свою чергу у 2022 р. відбулось зниження величини витрат на збут на 25426 тис. грн. та інших операційних витрат на 412 тис. грн.

Щодо структури витрат, відзначимо, що основну частку витрат складають витрати операційної діяльності - 99,7% (2021 р.) та 99,0% (2022 р.), частка яких у 2022 р. знизилась на 0,7 пункти. Іншу частку складають фінансові витрати, частка яких у 2022 р., порівняно з 2021 р. зросла на 0,7 пункти та складала 0,9%.

Щодо структури операційних витрат, то найбільшу частку у їх складі займають основні операційні витрати, частка яких у 2022 р. зросла на 0,1 пункти, та складала 97,1%. Частка інших операційних витрат у 2022 р. знизилася на 0,8 пункти та складала 1,9%.

2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності

Джерелом інформації для проведення аналізу фінансових результатів можуть бути: дані рахунків бухгалтерського обліку; форми фінансової звітності - №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан); форма №2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід); форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності» бізнес план, фінансовий план, матеріали ревізій, аудиторських перевірок тощо.

Згідно з П(С)БО узагальненим фінансовим показником, який характеризує діяльність підприємства, є сума прибутку до оподаткування. В табл. 2.5 наведена послідовність формування фінансових результатів (прибутку) до оподаткування.

Таблиця 2.5 - Формування прибутку підприємства

Показники	Код рядка форми №2	Попередній рік		Звітний рік	
		тис.грн	%	тис.грн	%
1. Прибуток від основної операційної діяльності - від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	49169	104,3	56074	84,73
2. Прибуток від іншої операційної діяльності	2120-2180	-1938	-4,11	10948	16,54
3. Прибуток від операційної діяльності (p1 + p2)	2190	47 231	100,2	67 022	101,27
4. Прибуток від інвестиційної діяльності	2200-2255	-	-	-	-
5. Прибуток від фінансової діяльності	2220-2250	3	0,006	-682	-1,03

6. Прибуток від іншої діяльності	2240-2270	-76	-0,16	-159	-0,24
7. Фінансовий результат до оподаткування	2290	47 158	100	66 181	100
8. Витрати з податку на прибуток	2300	-	x	-	x
9. Чистий прибуток	2350	47 158	x	66 181	x

Як свідчать дані табл. 2.5, прибуток на підприємстві формується як результат операційної діяльності, а саме від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Інша операційна діяльність на підприємстві в попередньому році була збиткова, а у звітному році зросла до 10948 тис. грн.

Величина прибутку від операційної діяльності - це основна складова фінансових результатів. На багатьох підприємствах операційний прибуток є єдиним джерелом формування чистого прибутку. З великої кількості факторів, які впливають на операційний прибуток, доцільно аналізувати передусім ті, які містяться у фінансовій звітності підприємства. Вони є основою факторного аналізу операційного прибутку, результати якого оформлюють у відповідній табл. 2.6.

Таблиця 2.6 - Динаміка фінансових результатів від операційної діяльності

Показники	Код рядка форми №2	Попередній рік, тис. грн	Звітний рік, тис. грн	Відхилення	
				абсолютн, тис. грн (3-2)	відносне (4:2) x100
А	1	2	3	4	5
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	p2000	143 652	171 390	27738	19,3
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	p2050	85 984	106 807	20823	24,2
3. Валовий прибуток (збиток)	p2090	57 668	64 583	6915	12,0
4. Інші операційні доходи	p2120	674	13 148	12474	1850,7
5. Адміністративні витрати	p2130	4 675	4 849	174	3,7
6. Витрати на збут	p2150	3 824	3 660	-164	-4,3
7. Інші операційні витрати	p2180	2 612	2 200	-412	-15,8
8. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	p2090- p2130- p2150-	49169	56074	6905	14,0
9. Прибуток від іншої операційної діяльності	p2120- p2180	-1938	10948	12886	-664,9
10. Прибуток від операційної діяльності (p8+p9)		47231	67022	19791	41,9

Розрахунки табл. 2.6 свідчать про значне зростання прибутку підприємства у звітному році у порівнянні з попереднім. Основними факторами цього зростання було: - збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 119,3%, що при певному зростанні собівартості – 124,2%, забезпечило збільшення валового прибутку на 6915 тис. грн.:

- зростання адміністративних витрат на 3,7%, які виявились меншими за темп приросту валового прибутку 12,0% і зменшення витрат на збут на -4,3% забезпечило приріст прибутку від реалізації продукції 14,0%;

- збитки від іншої оперативної діяльності склали -664,9%, проте не вплинули істотно на динаміку прибутку від операційної діяльності, де приріст склав 41,9%.

Якщо сума прибутку показує абсолютний ефект від діяльності, то рентабельність характеризує міру цієї ефективності, тобто відносний ступінь прибутковості. Рентабельність можна визначити як відношення певного прибутку до показника, рентабельність якого розраховується.

Існує велика кількість показників рентабельності залежно від того, що є базовим показником для розрахунку, який вид фінансового результату (прибутку) з ним зіставляють. У загальній формі рентабельність розраховується як відношення прибутку до витрат чи застосованих ресурсів (капіталу).

Розрахунок рентабельності реалізованої продукції підприємства наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 - Показники рентабельності реалізованої продукції

Показники	Код рядка Ф.№2	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абсолютне, (3-2)	відносне, (4:2)x100
А	1	2	3	4	5
1.Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	р.2000	143652	171390	27738	19,3
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	р.2050	85984	106807	20823	24,2
3.Валовий прибуток, тис.грн	р.2090	57668	64583	6915	12,0
4.Рентабельність реалізованої продукції, %	$\frac{p.2090}{p.2050}$	0,67	0,60	-0,07	-9,84

а) $\frac{\text{валовий прибуток}}{\text{собівартість}}$	$\frac{p.2090}{p.2000}$	0,40	0,38	-0,02	-6,13
б) $\frac{\text{валовий прибуток}}{\text{виручка від реалізації}}$					

На зміну рентабельності впливають так звані фактори першого рівня, якими в даному випадку є фактори зміни чистого доходу від реалізації та собівартості реалізованої продукції.

2.4 Аналіз фінансового стану

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану є фінансова звітність: форма №1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан); форма №2 – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); форма №3 – Звіт про рух грошових коштів (За прямим методом); форма №4 – Звіт про власний капітал; форма №5 – Примітки до річної фінансової звітності.

Аналітичні показники фінансового стану розраховані за даними фінансової звітності підприємства.

В табл. 2.8 наведено темпи зростання валюти балансу і результатів фінансової діяльності.

Таблиця 2.8 - Темпи зростання показників

Показники	Форма, код рядка	Попередній рік, тис.грн	Звітний рік, тис.грн	Темп зростання, (гр3:гр2)х100,%
А	1	2	3	4
1.Валюта балансу	Ф№1, р.1300	221 330	287 606	129,9
2.Чистий дохід від реалізації	Ф№2, р.2000	143652	171390	119,3
3.Прибуток від реалізації	Ф№2, р.2090-р.2130-р.2150	49169	56074	114,0
4.Загальний прибуток – прибуток до оподаткування	Ф№2 р.2290	47 158	66 181	140,3
5.Чистий прибуток	Ф№2, р.2350	47 158	66 181	140,3

Дані табл. 2.8 свідчать, що темп зростання показників, які характеризують фінансові результати діяльності підприємства значно перевищують темпи зростання валюти балансу. Таке співвідношення в темпах свідчить про високу

ефективність додатково залученого в виробничу діяльність капіталу.

Горизонтальний аналіз – це порівняння величин окремих статей, розділів та валюти балансу за кілька періодів, на основі чого визначають напрями і тенденції змін цих показників (абсолютний приріст, темп приросту, темп зростання). Цей аналіз також називають трендовим (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 - Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу

Стаття балансу	Код рядка	Горизонтальний аналіз				Вертикальний аналіз		
		На початок звітного періоду, тис.грн	На кінець звітного періоду, тис.грн	Абсолютне відхилення (гр3-гр2)	Відносне відхилення (гр4:гр2) x100, %	Структура		Відхил. (гр7-гр6)
						На початок звітного періоду, %	На кінець звіт. періоду %	
А	1	2	3	4	5	6	7	8
АКТИВ								
I.Необор.ак-тиви (НА)	1095	73 128	68 688	-4440	-6,1	33,0	23,9	-9,1
в т. ч.: ОЗ	1010	67 487	62 665	-4822	-7,1	30,5	21,8	-8,7
II.Оборотні активи	1195	148 202	218 918	70716	47,7	67,0	76,1	9,1
в т. ч.: ДЗ	1112 ÷ 1115	-	-	-	-	-	-	-
III. НА, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	1300	221 330	287 606	66276	29,9	100,0	100,0	x
ПАСИВ								
I.Власний капітал	1495	202 468	267 773	65305	32,3	91,5	93,1	1,6
II. Довгостр зобов'яз. і забезпеч.	1595	12 487	8 203	-4284	-34,3	5,6	2,9	-2,7
III. Поточні зобов'яз. і забезпеч.	1695	6 375	11 630	5255	82,4	2,9	4,0	1,1
в т.ч поточна КЗ	1610 ÷ 1650	-	-	-	-	-	-	-
IV. Зобов'язан. пов'язані з НА, утри-	1700	-	-	-	-	-	-	-

мувані для продажу та групи вибуття								
Баланс	1900	221 330	287 606	66276	29,9	100	100	x

Як видно з даних таблиці 2.9, валюта балансу зросла на 66276тис.грн., або на 129,9%. В активі балансу необоротні активи зменшились, а оборотні активи зросли. Із загального приросту активів на 66276тис.грн., за рахунок зростання оборотних активів на 70716тис.грн., та незважаючи на те, що необоротні активи зменшились на 4440тис.грн. Приріст капіталу підприємства відбувся за рахунок зростання власного капіталу на 65305 тис.грн., або на 32,3%, та зростання поточних зобов'язань на 5255тис.грн., або на 82,4%.

Вертикальний аналіз дозволяє оцінити якість балансу з точки зору його структури і тенденцій її зміни. Порівнюючи структурні зміни в активі і пасиві балансу, можна оцінити зміни в складі майна і джерелах його формування (табл.8). В цілому як вертикальні так і горизонтальні аналізи свідчать про поліпшення якості балансу.

Відомо, що фінансовий стан підприємства значною мірою обумовлюється його виробничим потенціалом, до якого відносять:

- основні засоби – Ф№1, р.1010
- виробничі запаси – Ф№1, р.1101
- незавершене виробництво – Ф№1, р.1102
- витрати майбутніх періодів – Ф№1, р.1170

Фінансовий стан підприємства залежить також від наявності власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу), під яким розуміється та частина власного капіталу підприємства, яка є джерелом формування оборотних активів.

Наявність власних оборотних коштів можна визначити двома методами. Перший так, як показано в табл. 2.10.

Таблиця 2.10 - Розрахунок власних оборотних коштів підприємства

Показники	Код	Звітний період	Відхилення
-----------	-----	----------------	------------

	рядка, Ф№1	на початок, тис.грн	на кінець, тис.грн	абсолютне, тис.грн (гр3-гр2)	відносне, % (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
1.Власний капітал	1495	202 468	267 773	65305	32,3
2.Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	12 487	8 203	-4284	-34,3
3.Необоротні активи	1095	73 128	68 688	-4440	-6,1
4.Власні оборотні кошти (р1+р2-р3)		141827	207288	65461	46,2

Як видно власні оборотні кошти впродовж звітної періоду збільшилися на 65461 тис.грн., або на 46,2% як результат зростання власного капіталу - на 65305тис.грн.

Висновки до другого розділу

У сучасній ринковій економіці будь-яке підприємство повинно постійно відстежувати зміну факторів зовнішнього середовища і вміти швидко пристосовуватися до змін. Відповідна реакція підприємства на зміни в значній мірі визначає ефективність його діяльності. Це вміння визначає ефективність діяльності підприємства. Щоб відстежити вплив цих факторів на діяльність компанії необхідне проведення економічного аналізу, який допоможе виявити тенденцій цих змін і спрогнозувати їх вплив на майбутній розвиток діяльності підприємства.

Економічний аналіз дозволяє визначити стратегію і тактику підприємства, максимальний результат при мінімальних витратах, розробку програм і рекомендацій подальшого ефективного розвитку, прибуткової діяльності.

Кожен день на кожному рівні управління приймають безліч рішень. Щоб обґрунтувати їх доцільність використовують різні види економічного аналізу. Основою прийняття рішень щодо регулювання виробництва є оперативний аналіз. За допомогою його можна щодня вивчати показники діяльності підприємства та його виробничих підрозділів, з метою швидкого втручання в процес виробництва, виявлення негативних факторів та їх вплив, Після цього застосовуються доцільні методи та засоби усунення небажаних наслідків, що забезпечить безперервну та

ефективну роботу підприємства та допоможе досягти максимальний результат при мінімальних затратах.

Найбільшу складову джерел фінансування складає власний капітал, що позитивно характеризує фінансовий стан ТОВ «ДРУЖБА СВК». У 2022 році позитивна тенденція всіх складових, а саме збільшилася питома вага власного капіталу на 3 %, тоді як довгострокових зобов'язань зменшилася на 3 %, а поточні збільшилися лише на 1%, що позитивно характеризує фінансовий стан ТОВ «ДРУЖБА СВК» як стабільний.

3. СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ТА ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПЕРІОДУ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Характеристика організації обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Облікова політика ТОВ «ДРУЖБА СВК» формується згідно наказу Про облікову політику та вимогами Національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку.

Введення бухгалтерського обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» відбувається згідно наказу Про облікову політику. Так, у даному наказі сформовано наступне.

1. При відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій і подій застосовуються норми відповідних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.
2. За відсутності необхідних норм у вітчизняних П(с)БО застосовують аналогічні норми системи міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО – МСФЗ.
3. У ТОВ «ДРУЖБА СВК» застосовується план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій і організацій. З метою забезпечення необхідної деталізації обліково-економічної інформації з дозволу головного бухгалтера вводиться додаткова система субрахунків.
4. Облік витрат підприємства ведеться на рахунках класу 9 «Витрати діяльності», не використовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами».
5. Бухгалтерський облік ведеться з використанням комп'ютерної програми «1-С» та власно розроблених програм.

6. Перед складанням річної фінансової звітності проводиться інвентаризація активів та зобов'язань підприємства станом на 1 грудня поточного року. Проводиться 1 раз на місяць раптова ревізія каси. Для проведення інвентаризації створена постійно діюча комісія.

7. У ТОВ «ДРУЖБА СВК» встановлено тривалість операційного циклу для: реалізації продукції у оптовій та роздрібній торгівлі – один місяць.

8. При перерахуванні доходів, витрат і грошових коштів, виражених в іноземній валюті, середньозважений валютний курс не застосовується.

9. Для визнання основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів, встановлення строку корисного використання об'єктів використовується строк відповідно до Податкового кодексу.

10. Матеріальні активи, термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року, а вартість менше 1000 грн., вважається іншими малоцінними необоротними матеріальними активами.

11. При нарахуванні амортизації основних засобів застосовується прямолінійний метод нарахування амортизації та ліквідаційну вартість, яка дорівнює 0.

12. При нарахуванні амортизації для малоцінних необоротних матеріальних активів та бібліотечних фондів - у розмірі-100% вартості таких об'єктів у першому місяці їх використання.

13. Нарухування амортизації нематеріальних активів здійснюється із застосуванням прямолінійного методу та група визначається відповідно до Податкового кодексу.

14. Одиницею бухгалтерського обліку запасів вважається кожне їх найменування.

15. Облік транспортно-заготівельних витрат ведеться за групами, якщо не можливо провести ідентифікацію та по Партіям товару.

16. У разі продажу чи іншому вибутті запасів облік ведеться за методом ФІФО.

17. В основному виробництві використовується метод обліку витрат на

виробництво та калькулювання фактичної виробленої собівартості продукції із застосуванням елементів нормативного методу.

Форма організації бухгалтерського обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» автоматизована.

Організація податкового обліку на підприємстві відбувається у відповідності з діючим законодавством за допомогою окремих реєстрів податкового обліку.

Керівнику безпосередньо підпорядковується головний бухгалтер, який здійснює процес організації бухгалтерському обліку, що полягає в створенні системи, яка передбачає використання інструмента регулювання обліку та звітності такого елемента як – облікова політика, що сприяє складанню звітності згідно чинного законодавства України.

Розглянемо структуру бухгалтерії, працівники якої безпосередньо підпорядковуються головному бухгалтеру товариства (рис.3.1.).

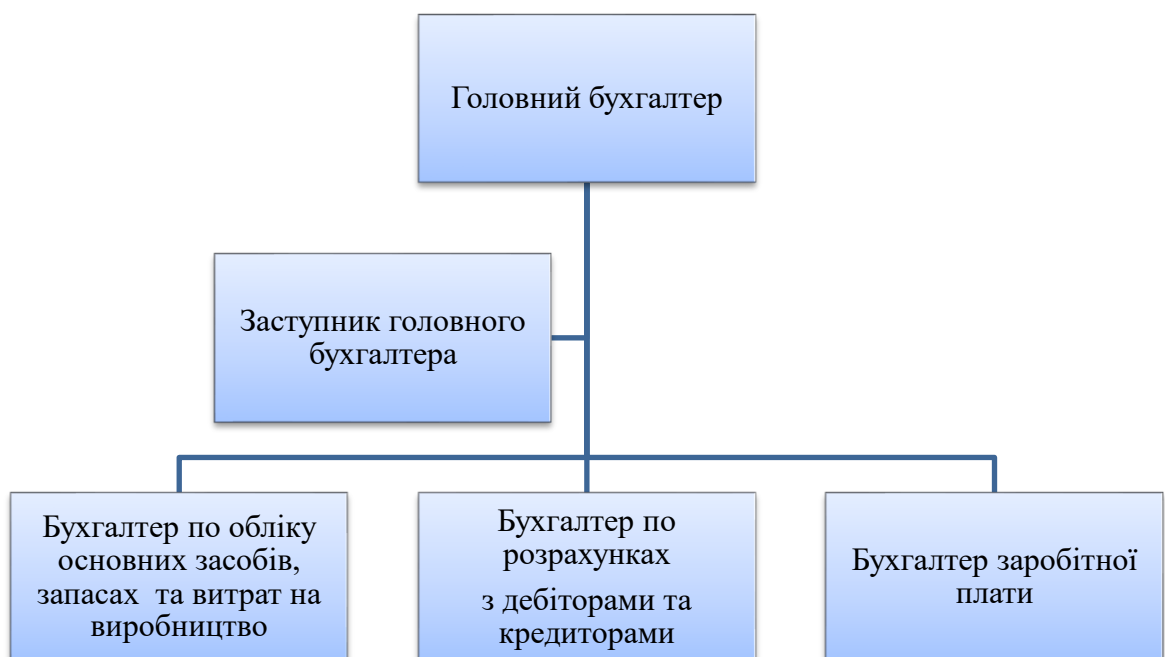

Рис. 3.1– Структура бухгалтерії ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Працівники бухгалтерії узагальнюють інформацію, складають звітність за певний період товариства та подають її у встановленому порядку. Працівники бухгалтерії співпрацюють з усіма відокремленими підрозділами щодо оперативного отримання інформації, яка документально оформлює процес

здійснення виробництва та реалізації власної продукції, що сприяє узагальнити результати бізнес діяльності. Бухгалтера працюють і виконують свої обов'язки відповідно до посадової інструкції та опрацьовують документи, які сприяють своєчасності складання та здачі звітності.

3.2 Організація обліку витрат періоду на підприємстві

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку витрат діяльності у ТОВ «ДРУЖБА СВК» є забезпечення: правильного визначення та достовірної оцінки витрат діяльності, правильного і повного документального оформлення та своєчасного відображення у регістрах обліку витрат діяльності та надання повної, достовірної та неупередженої інформації про витрати діяльності для потреб управління.

Для ефективного обліку витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовуються наступні нормативні та законодавчі акти:

- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" від 31 грудня 1999 р. № 318
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом Міністерства фінансів 07.02.13 №73
- Податковий кодекс України затверджений Верховною радою України від 02.12.2010 №2755-V
- Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 року № 996 – XIV.

Облік витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» ведеться згідно Положення (стандарту) бухгалтерського обліку №16 «Витрати». Так, у ТОВ «ДРУЖБА СВК» визнання витрат здійснюється за наступних умов:

- відображення у бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань;
- зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення внаслідок

його вилучення або розподілу власниками);

- визнання витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені, а при неможливості прямо пов'язати з доходом певного періоду – відображення у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені;

- якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості цими періодами.

Залежно від видів діяльності всі витрати можна розподілити на дві великі групи: витрати, що виникають у процесі звичайної діяльності, та витрати, що виникають у процесі надзвичайної діяльності. У ТОВ «ДРУЖБА СВК» всі витрати, являються такими, що виникають від звичайної діяльності.

Витрати операційної діяльності у ТОВ «ДРУЖБА СВК» групуються за такими економічними елементами: матеріальні затрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати.

При отриманні робіт і послуг, отриманих від підрядників для виробничих потреб, керівник підписує акт приймання-здачі виконаних ними робіт, який стає підставою для віднесення головним бухгалтером цих витрат на собівартість продукції. Від начальника цеху головний бухгалтер отримує звіт про рух продукції і напівфабрикатів, а також виробничий звіт з відповідними первинними документами. Після звірки даної документації головний бухгалтер робить записи до регістрів аналітичного обліку, звідки дані переносяться до журналу-ордеру (рис. 3.2).

Рис. 3.2 – Документообіг витрат на виробництво ТОВ «ДРУЖБА СВК»

До виробничої собівартості у ТОВ «ДРУЖБА СВК» включають:

- а) прямі матеріальні витрати;
- б) прямі витрати на оплату праці;
- в) інші прямі витрати;
- г) загальновиробничі витрати.

Відображення витрат на виробництво на синтетичних рахунках у ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2021 р. наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Відображення витрат на виробництво на синтетичних рахунках у ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2021 р.

№ п/п	Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума
1	Списано на виробництво сировина	23	201	750600,2
2	Виконані роботи і послуги іншими підприємствами для потреб основного виробництва	23	63	125630,4
3	Нараховано знос (амортизацію) основних засобів	23	13	245620,2
4	Нараховано заробітну плату з нарахуваннями і віднесено на основне виробництво	23	66	356400,7
5	Одержано від виробництва готову продукцію	26	23	1250625,8

До витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК» відносять собівартість реалізованої продукції, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати,

витрати на збут, інші операційні витрати, фінансові витрати та інші витрати.

У табл. 3.2 відображено операції пов'язані з відображенням собівартості на аналітичних рахунках у ТОВ «ПТК ШАБО».

Таблиця 3.2 – Операції з обліку собівартості продукції у ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2021 р.

№ п/п	Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума
1	Списана зі складу відвантажена продукція по виробничій собівартості	901	26	256890,2
2	Списана собівартість наданих послуг (виконаних робіт)	903	23	85682,2
3	Відображена собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	79	901	256890,2

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовується нормативний метод калькуляції. Нормативний метод обліку і калькулювання є найбільш прогресивним, тому що дозволяє вести повсякденний контроль за ходом виробничого процесу, за виконанням завдань по зниженню собівартості продукції. В цьому випадку витрати на виробництво у ТОВ «ДРУЖБА СВК» підрозділяються на дві частини: витрати в межах норм і відхилення від норм витрат. Всі витрати в межах норм враховуються без групування, по окремим замовленням.

Відхилення від встановлених норм враховуються по їх причинам и винуватцям, що дає можливість оперативно аналізувати причини відхилень. При цьому фактична собівартість виробу при нормативному методі обліку визначається шляхом сумування витрат по нормам і витрат в результаті відхилень і змін поточних нормативів.

Важливим елементом нормативного методу обліку витрат на виробництво у ТОВ «ДРУЖБА СВК» є складання нормативної калькуляції. Нормативна калькуляція складається на основі діючих на початок року норм витрат на конкретний вид продукції у розрізі елементів собівартості (статей витрат).

Усі прямі витрати у ТОВ «ДРУЖБА СВК» відображуються по кредиту рахунка 23 "Виробництво" (на цьому рахунку формується виробнича собівартість послуг)". Згодом витрати по наданим "ремонтним послугам", що формують

виробничу собівартість, списуються з кредиту рахунка 23 у дебет рахунка 903 "Собівартість реалізованих робіт і послуг".

До складу виробничої собівартості у ТОВ «ДРУЖБА СВК» відносять загальновиробничі витрати, які обліковують на рахунку 91 «Загально-виробничі витрати».

На рахунку 91 "Загальновиробничі витрати" ведеться облік виробничих накладних витрат на організацію виробництва та управління цехами, дільницями, відділеннями, бригадами та іншими підрозділами основного й допоміжного виробництва, а також витрати на утримання та експлуатацію машин і устаткування.

Типова кореспонденція синтетичних рахунків і субрахунків бухгалтерського обліку по операціях із обліку загальновиробничих витрат, витрат на виробництво та інших операційних витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» наведена у табл. 3.3.

Так, для обліку адміністративних витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовують рахунок 92 «Адміністративні витрати».

Таблиця 3.3 – Операції з обліку загальновиробничих витрат у березні 2021 р. у ТОВ «ДРУЖБА СВК»

№ п/п	Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума
1	Нарахована амортизація на основні засоби загальновиробничого призначення (постійні витрати)	91	13	184563,2
2	Відображені витрати по операційній оренді основних засобів загальновиробничого призначення (постійні витрати)	91	685	26520,3
3	Нарахована заробітна плата персоналу загальновиробничого призначення	91	661	98756,2
4	Відображені витрати на утримання і обслуговування споруд загальновиробничого призначення	91	685	74562,2

На рахунку 92 "Адміністративні витрати" відображаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства. За дебетом рахунку 92 "Адміністративні витрати" відображається сума визнаних адміністративних витрат, за кредитом - списання на рахунок 79 "Фінансові результати". Основна кореспонденція рахунку 92 наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Операції з обліку адміністративних витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2022 р.

№	Зміст операції	Сума, грн.	Дебет	Кредит
1	Нарахування заробітної плати працівниками адміністративного напрямку	134565,2	92	661
2	Відрахування на соціальні заходи адміністративного напрямку	35625,2	92	651
3	Відображення витрат на відрядження адміністративного напрямку	27850,2	92	372
4	Списання адміністративних витрат на фінансові результати.	198040,6	791	92

Для обліку витрат на збут у ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовують рахунок 93 «Витрати на збут». На рахунку 93 "Витрати на збут" ведеться облік витрат, пов'язаних із збутом (реалізацією, продажем) продукції, товарів, робіт і послуг. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 "Фінансові результати". Типова кореспонденція рахунку 93 відображено у табл. 3.5.

На рахунку 94 "Інші витрати операційної діяльності" ведеться облік витрат операційної діяльності підприємства, крім витрат, які відображаються на рахунках 90 "Собівартість реалізації", 91 "Загальновиробничі витрати", 92 "Адміністративні витрати", 93 "Витрати на збут". Типові операції з обліку інших операційних витрат відобразимо у табл. 3.6.

Таблиця 3.5 – Операції з обліку витрат на збут ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2021 р.

№	Зміст операції	Сума, грн.	Дебет	Кредит
1	Нарахування заробітної плати працівникам відділу збуту	185620,7	93	661
2	Відрахування на соціальні заходи працівниками відділу збуту	56320,2	93	651
3	Відображення витрат на відрядження працівникам відділу збуту	74652,2	93	372
4	Нарахована амортизація основних засобів відділу збуту	135600,2	93	372
4	Списання витрат на збут на фінансові результати.	452193,3	791	93

Таблиця 3.6 – Операції з обліку інших операційних витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2022 р.

№ п/п	Зміст господарської операції	Д-т	К-т	Сума
1	Списано недостачу основних засобів за залишковою вартістю	94	10	25620,2
2	Нараховано знос основних засобів	94	13	18450
3	Відпущено зі складу виробничі запаси на утримання об'єктів житлово-комунального господарства	94	201	7500,8
4	Відпущено зі складу малоцінні і швидкозношувані предмети для виконання досліджень та розробок	94	22	11250,6

До фінансових витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

На рахунку 95 "Фінансові витрати" ведеться облік витрат фінансової діяльності підприємства. Рахунок 95 "Фінансові витрати" має такі субрахунки: 951 "Відсотки за кредит"; 952 "Інші фінансові витрати". За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат, за кредитом – списання на рахунок 79 "Фінансові результати". На субрахунку 951 "Відсотки за кредит" ведеться облік витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків, процентів тощо за користування кредитами банків. На субрахунку 952 "Інші фінансові витрати" ведеться облік витрат, пов'язаних із залученням позикового капіталу, зокрема витрат, пов'язаних з випуском, утриманням та обігом власних цінних паперів; нарахуванням відсотків за договорами кредитування (крім банківських кредитів), фінансового лізингу тощо. Типові операції з обліку фінансових витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» відображено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Операції з обліку фінансових витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2022 р.

Зміст господарської операції	Сума	Дебет	Кредит
Нараховано відсотки за користування банківським кредитом	15460,8	951	684
Сплачено банку відсотки за користування кредитом	15460,8	684	31
Нараховано відсотки по векселю, який видано постачальнику	7500,6	952	684

Відображено заборгованість за відсотками за користування об'єктом, отриманим у фінансову оренду	13460,2	952	684
Відображено премію за фінансовою інвестицією	25460,2	952	30

Документальним підтвердженням здійснення фінансових витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» виступають: договір на отримання кредиту у банку, виписка банку, яка засвідчує сплату відсотків.

До складу інших витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» включаються витрати, які виникають під час звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

На рахунку 97 "Інші витрати" ведеться облік витрат, що виникають в процесі звичайної діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з виробництвом або реалізацією основної продукції (товарів) та послуг, а також витрати страхової діяльності.

У табл. 3.8 відобразимо типові операції з обліку інших витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Таблиця 3.8 - Операції з обліку інших витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» у березні 2022 р.

Зміст господарської операції	Сума	Дебет	Кредит
Відображено вартість реалізованих фінансових інвестицій	14620,3	971	14, 35
Відображено втрати від зменшення корисності активів	7500,2	972	10
Відображено залишкову вартість реалізованих майнових комплексів	14650,2	973	10
Відображено суму знецінення (уцінки) необоротних активів і фінансових інвестицій	11202,2	975	10
Відображено залишкову вартість списаних необоротних активів і витрат, пов'язаних з їх ліквідацією	25602,2	976	10

Бухгалтерськими документами, які є підставою для визначення розмірів інших витрат, виступають: виписка банку, "Акт на списання основних засобів", "Акт на списання автотранспортних засобів", акт про уцінку товарно-матеріальних цінностей, "Товарно-транспортна накладна", "Наряд на відрядну роботу" (індивідуальний і для бригади) та ін.

Щомісячне списання інших витрат на фінансові результати здійснюється за допомогою розрахунку (довідки), складеного працівниками бухгалтерії.

Інформація про витрати діяльності у ТОВ «ДРУЖБА СВК» відображається у формі №2 «Звіт про фінансові результати» та у Примітках до фінансової звітності.

Обчислені та прийняті до податкового обліку витрати ТОВ «ДРУЖБА СВК» зменшують доходи від діяльності такого підприємства. Податковим кодексом України встановлено порядок відображення витрат діяльності будь-якого підприємства за даними бухгалтерського обліку. При цьому, відповідно до статті 138 ПКУ, всі витрати, які враховуються під час обчислення об'єкта оподаткування, поділяються на: витрати операційної діяльності; інші витрати.

Витрати, які враховуються для визначення об'єкта оподаткування, визнаються на підставі первинних документів, що підтверджують здійснення платником податку витрат, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського обліку, а також інших документів, визначених у Кодексі. До таких належать загально-прийняті форми товарних накладних, актів виконаних робіт, виробничих звітів на списання витрат за статтями на виробництво послуг, авансових звітів тощо. Датою визнання витрат з метою оподаткування у ТОВ «ДРУЖБА СВК» є дата нарахування доходу, для отримання якого здійснені такі витрати, якщо інше не встановлено Кодексом. Тобто застосовується принцип нарахування і відповідності.

3.3. Організація аудиту витрат періоду підприємства

Організація роботи внутрішнього аудиту регулюється Положенням про службу внутрішнього аудиту підприємства в якому власник підприємства затверджує: сутність, мету і завдання; склад суб'єктів; основні об'єкти; принципи організації методології та етики поведінки аудиторів; організацію та забезпечення функціонування відділів внутрішнього аудиту; координацію та взаємодію у здійсненні внутрішньогосподарського контролю. Форма організації внутрішнього аудиту є способом розподілу праці між виконавцями. До початку проведення перевірки аудитор зобов'язаний вивчити організаційні і технологічні особливості

підприємства, визначити характер, спеціалізацію, масштаби і структуру кожного виду виробничої діяльності організації.

1. Аудит системи внутрішнього контролю за обліком витрат. Методи перевірки: документальна перевірка, тестування, аналітичний огляд.

2. Аудит правильності відображення в обліку витрат від операційної діяльності. Методи перевірки: перевірка дотримання правил обліку окремих господарських операцій, документальна перевірка, аналітичні процедури.

3. Аудит правильності відображення в обліку витрат від фінансової діяльності. Методи перевірки: перевірка дотримання правил обліку окремих господарських операцій, документальна перевірка, аналітичні процедури.

4. Аудит правильності відображення в обліку витрат від іншої звичайної діяльності. Методи перевірки: перевірка дотримання правил обліку окремих господарських операцій, документальна перевірка, аналітичні процедури

5. Аудит витрат від надзвичайних подій. Методи перевірки: перевірка дотримання правил обліку окремих господарських операцій, документальна перевірка, аналітичні процедури.

У табл. 3.9 відображено програму аудиту витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Таблиця 3.9 – Аудит витрат періоду ТОВ «ДРУЖБА СВК»

№	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Індекс робочого документу	Примітки
1	2	3	4	5
І. Адміністративні витрати (рахунок 92)				
1.	Перевірка обґрунтованості включення витрат до складу адміністративних	ПІБ	-	-
2.	Наведення складу витрат за статтями згідно застосовуваної підприємством класифікації	ПІБ	15.7	-
3.	Перевірка обґрунтованості віднесення до складу адміністративних витрат податків, зборів та обов'язкових платежів	ПІБ	-	-
4.	Складання переліку видів та сум податків, віднесених на адміністративні витрати	ПІБ	15.5	
5.	Перевірка наявності та повноти оформлення документів, підтверджуючих витрати	ПІБ	15.3	-
ІІ. Витрати на збут (рахунок 93)				

1.	Перевірка обґрунтованості включення витрат до складу витрат на збут	ПБ	-	-
2.	Наведення складу витрат за центрами виникнення витрат згідно застосовуваної підприємством класифікації	ПБ	-	-
3.	Перевірка наявності та повноти оформлення документів, підтверджуючих витрати	ПБ	15.3	-
III. Інші витрати операційної діяльності (рахунок 94)				
1.	Перевірка правильності визначення собівартості іноземної валюти, що реалізована, та операційних курсових різниць	ПБ	9.6, 10.8	-
2.	Перевірка відповідності застосованого метода оцінки запасів при реалізації облікової політики	ПБ	-	-
3.	Перевірка правильності розрахунку резерву сумнівних боргів	ПБ	-	-
4.	Перевірка обґрунтованості списання на витрати поточної безнадійної заборгованості в сумі, що перевищує резерв сумнівних боргів	ПБ	-	-
5.	Перевірка правильності відображення в обліку витрат від знецінення, нестачі та псування запасів	ПБ	-	-
6.	Перевірка наявності та повноти оформлення документів, підтверджуючих витрати	ПБ	15.3	

Продовження табл. 3.9

1	2	3	4	5
IV. Фінансові витрати (рахунок 95)				
1.	Перевірка повноти відображення витрат, пов'язаних з нарахуванням та сплатою відсотків за кредит	ПБ	-	-
2.	Перевірка наявності та правильності відображення витрат, пов'язаних з випуском, утриманням та обігом цінних паперів	ПБ	-	-
3.	Перевірка наявності та правильності відображення витрат, пов'язаних з фінансовим лізингом	ПБ	-	-
V. Втрати від участі в капіталі (рахунок 96)				
1.	Перевірка наявності та правильності відображення витрат, пов'язаних з втратами: - від інвестицій в асоційовані підприємства; - від спільної діяльності; - від інвестицій у дочірні підприємства	ПБ	-	-
VI. Інші витрати (рахунок 97)				
1.	Перевірка розрахунку собівартості: - реалізованих фінансових інвестицій; - реалізованих необігових активів; - реалізованих майнових комплексів.	ПБ	-	-
2.	Перевірка правильності розрахунку від'ємних неопераційних курсових різниць	ПБ	9.7, 10.8,	
VII. Узагальнюючі процедури				

1.	Складання переліку відсутніх первинних документів	ПБ	15.4	-
2.	Складання переліку витрат, не відображених в обліку	ПБ	15.6	-
3.	Узагальнення інформації з аудиту витрат			
4.	Перевірка Головної книги щодо суттєвості нестандартних записів на бухгалтерських рахунках	ПБ	-	-
5.	Вивчення операцій із пов'язаними сторонами: - протоколів, договорів щодо операцій із пов'язаними сторонами - наявності операцій із пов'язаними особами, не відображених в обліку	ПБ	-	-

Висновки до 3 розділу

Облікова політика ТОВ «ДРУЖБА СВК» формується у відповідності з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. та вимогами Національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку.

Головною задачею бухгалтерського обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» являється як одержання точної та достовірної інформації про господарчі процеси в результатах діяльності підприємства, так і для використання кредиторами, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними та фізичними особами.

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку витрат діяльності є забезпечення: правильного визначення та достовірної оцінки витрат діяльності, правильного і повного документального оформлення та своєчасного відображення у регістрах обліку витрат діяльності та надання повної, достовірної та неупередженої інформації про витрати діяльності для потреб управління.

Основною проблемою обліку витрат у ТОВ «ДРУЖБА СВК» проблема повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку. Ця проблема досить багатопланова, надзвичайно складна й стосується всього нашого суспільного ладу, особливо системи влади, способу життя, системи оподаткування. Однією з основних проблем для управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» є також забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про

витрати підприємства.

Аудит витрат періоду підприємства проводиться відповідно до правових норм та нормативної бази. Правові засади здійснення незалежної аудиторської діяльності в Україні базуються на Законі України “Про аудиторську діяльність”. Функціонування будь-якого господарюючого суб’єкту значно залежить від нормативної бази, що регулює правові та економічні відносини підприємства з державою, з іншими підприємствами та організаціями, з трудовим колективом тощо. Тому одним із важливих питань є огляд нормативно-правової бази з обліку витрат періоду підприємства.

Планування аудиту витрат періоду займає важливе місце. Адекватне планування аудиту допомагає переконатись в тому, що приділяється належна увага важливим його напрямам. Це приводить до оперативної постановки проблем, які виникають, і дає змогу вчасно виконати роботу з аудиту витрат періоду.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На сьогодні найбільш економічним підходом до побудови системи обліку витрат вважається підхід, за якого виділяються типові управлінські завдання (контроль за виконанням бюджетів: реалізації, придбання виробничих запасів, прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, адміністративних витрат, витрат на збут тощо).

Методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати».

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для ціноутворення; для визначення собівартості продукції, тобто локальних затрат.

Для обліку операційних витрат використовують рахунки 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та рахунки 8-ого класу, які не використовують рахунки 9-ого класу.

Облік витрат за економічними елементами дає змогу уникати подвійного підрахунку одних і тих самих витрат. Для обліку витрат за економічними

елементами використовують рахунки 8 класу.

Для обліку та узагальнення інформації про собівартість реалізованої готової продукції, товарів, виконаних робіт, наданих послуг призначений рахунок 90 «Собівартість реалізації».

Для облік інших операційних витрат використовують рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Для обліку фінансових витрат призначено рахунок 95 «Фінансові витрати». На рахунку 95 «Фінансові витрати» ведеться облік витрат на проценти та інших витрат підприємства, пов'язаних із запозиченнями.

Для обліку інших витрат використовують рахунки 97 «Інші витрати» та 96 «Втрати від участі в капіталі».

ТОВ «ДРУЖБА СВК» є юридичною особою. Статус юридичної особи Кооператив набуває у порядку, встановленому Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців”. Кооператив має самостійний баланс, поточні рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням.

За результатами проведених досліджень, викладених в даній кваліфікаційній роботі, можна зробити наступні висновки про діяльність ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 роки.

Фінансовий результат діяльності підприємства в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 19023 тис. грн, або в 40,3 рази. Причиною цього стало збільшення прибутку від реалізації продукції на 6905 тис. грн або в 14,0 рази і від іншої операційної діяльності на 12886 тис. грн., негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої діяльності на 83 тис. грн та зменшення прибутку від фінансової діяльності на 685 тис.грн.

Також на підприємстві покращилось використання таких ресурсів:

- матеріальних, про що свідчить зменшення матеріаломісткості на 17,31 та збільшення матеріаловіддачі на 0,707;

- трудових, про що свідчить збільшення продуктивності праці 1 працівника облікового складу на 136747,6 тис.грн. або на 32,1%;

– основних засобів, про що свідчить збільшення фондівддачі на 0,56 грн., що позитивно характеризує використання основних засобів.

Фондорентабельність в звітному році порівняно з попереднім збільшилась на 13. Проте рентабельність продукції та рентабельність виробництва зменшилися на 2,5% і 6,6% відповідно.

Таким чином, проведений аналіз фінансової діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 рр. дозволяє зробити висновок про наявність тенденції до покращення діяльності підприємства впродовж досліджуваного періоду.

Облікова політика підприємства формується у відповідності з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. та вимогами Національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку.

Головною задачею бухгалтерського обліку на підприємстві являється як одержання точної та достовірної інформації про господарчі процеси в результатах діяльності підприємства, так і для використання кредиторами, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними та фізичними особами.

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку витрат періоду у ТОВ «ДРУЖБА СВК» є забезпечення: правильного визначення та достовірної оцінки витрат діяльності, правильного і повного документального оформлення та своєчасного відображення у регістрах обліку витрат діяльності та надання повної, достовірної та неупередженої інформації про витрати діяльності для потреб управління.

Аудит витрат періоду підприємства проводиться відповідно до правових норм та нормативної бази. Правові засади здійснення незалежної аудиторської діяльності в Україні базуються на Законі України “Про аудиторську діяльність”. Функціонування будь-якого господарюючого суб’єкту значно залежить від нормативної бази, що регулює правові та економічні відносини підприємства з державою, з іншими підприємствами та організаціями, з трудовим колективом тощо. Тому одним із важливих питань є огляд нормативно-правової бази з обліку витрат періоду підприємства.

За результатами проведення теоретичних досліджень можна запропонувати шляхи вдосконалення обліку витрат періоду, а саме:

- пристосування бухгалтерських реєстрів для отримання проміжної інформації за показниками, необхідними для оперативного контролю за витратами, управління ними;
- застосування спрощеної класифікації витрат з метою підвищення рівня зрозумілості і доступності облікової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 року № 996 – XIV: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Податковий кодекс України затверджений Верховною радою України від 02.12.2010 №2755-VI.- URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом Міністерства фінансів 07.02.13 №73 URL: <http://ua/laws/show/2755-17/page>
4. Наказ Про примітки до річної фінансової звітності затверджений Міністерством фінансів України від 29.11.2000 №302.- URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00>
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України затверджена постановою Правління Національного банку України 17.06.2004 №280/ - URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0919-04>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов’язання» №20 від 31.01.2000 р.: URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 290 від 29.11.99 (зі змінами та доповненнями). веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 318 від 31.12.99 (зі змінами та доповненнями). веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
9. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток" Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 року N 353 (зі змінами та доповненнями). веб-сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG5238>
10. Антонюк О.П. Економічний аналіз (практикум): [навчальний посібник] / О.П. Антонюк, Т.М. Ступницька, Н.М. Купріна. – [2-ге вид.] . – Львів: «Магнолія 2006», 2012. – 326 с.
11. Арчукіна Є.В. Бухгалтерський фінансовий облік: навчальний посібник / Є.В. Арчукіна. – М.: «Іспит», 2005. – 416 с.
12. Бабаєва Ю.А. Бухгалтерський облік: підручник для вузів / Ю.А. Бабаєва, З.О. Душко. – К.: ТКВелбі, 2009. – 476 с.
13. Білик М.Д. Фінансовий аналіз [Текст] : навч. посіб. / О.В. Павловські, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька / Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2009. – 592 с.
14. Бутинець Т.А. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Т.А. Бутинець, Л.В. Чижевська. – Ж.: ЖІТІ, 2009. – 672 с.
15. Бутинець Ф.Ф. Особливості бухгалтерського обліку в торгівлі: навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинця, Н.М. Малюги. – Ж.: ЖІТІ, 2000. – 608 с.
16. Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л.Г. Ловінська, Л.В. Жилкіна, О.М. Голенко та ін. — К.: КНЕУ, 2002. — 370 с.
17. Варчук О. Проблеми визначення поняття «витрати» / О. Варчук // Галицький економічний вісник. – 2017. – № 6 (39). – с. 98–103.

18. Ватуля І.Д. Аудит: навчальний посібник / І.Д. Ватуля, Н.А. Канцедал. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.
19. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік: навчальний посібник / Ю.А. Верига. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 396 с.
20. Виноградова М.О. Аудит: навчальний посібник / М.О. Виноградова. – К.: ЦУЛ, 2014. – 500 с.
21. Гавриловська Л.М. Фінансовий облік – 2 : навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Л.М. Гавриловська, Т.В. Головка, А.С. Ларіонова; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2009. – 280 с.
22. Глушков І.Є. Бухгалтерський облік на сучасному підприємстві: навч. посіб. / І.Є. Глушков, П.Л. Сук. - К.: Крокус, 2004. – 753 с.
23. Грачов А.В. Аналіз фінансово - економічної діяльності підприємства: навчальний посібник / А.В. Грачов. – К.: Центр учбової літератури, 2005. – 238 с.
24. Грещак М.Г. Управління витратами. Навчально-методичний посібник / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба – К.: КНЕУ, 2006. – 131 с.
25. Гужел Ю. Витрати на збут / Ю. Гужел // URL: <https://uteka.ua/ua/publication/Rasxody-na-sbyt/print>.
26. Дерій В.А. Витрати на збут у системі обліку й аналізу невиробничих витрат / В.А. Дерій // Облік і фінанси. 2013. № 4. С. 20–23. 9. Шевчук О.А. Облік і аудит витрат на збут продукції в підприємствах цукрової промисловості [Текст]: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за 71 видами економічної діяльності) / Олег Антонович Шевчук. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 197 с.
27. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Теорія і практика: Підручник / За ред. проф. А.Г. Загороднього. — Вид. 2-е, перероб. і доп. — Львів: «Магнолія 2006», 2007. — 440 с.
28. Лишиленко О.В. Фінансовий облік: Підручник. - 2-ге вид., перероб. і доп. — Київ: Вид-во «Центр навчальної літератури», 2007. - 556 с.

29.Маренич Т. Г. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції на підприємствах України / Т. Г. Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 3. – С. 12-13.

30.Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000.: пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К.: ФПБАУ, 2000. – 1272 с.

31. Мурашко В.М., Сторожук Т.М., Мурашко О.В. Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності: Навч. посіб. / За заг. ред. П.В. Мельника.- К.: ЦУЛ, 2003.- 311 с.

32. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: навчальний посібник / М.Ф. Огійчук – К.: Алерта, 2010. – 584 с.

33. Організація бухгалтерського обліку: підручник / [В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін.]; за ред. Ф.Ф. Бутинця . – 3-е вид., перероб. і доп. – Ж.: ПП «Рута», 2007 . – 592 с.

34.Пальчук О.В. Облік маркетингових та збутових витрат / О.В. Пальчук, Н.М. Нечай // Наук, праці Кіровоград, держ. техн. ун-ту: Економічні науки. Вип. 5, ч. 2. Кіровоград: Кіровоград, держ. техн. ун-т, 2004. С. 378–387.

35.Пелешко Н. М. Аналітичні процедури аудиту доходів і витрат підприємства / Н. М. Пелешко // Вісник Національного університету “Львівська політехніка». – 2016. – № 647. – С. 458–462

36. Петренко С.М. Аудит: теорія і практика застосування міжнародних стандартів: навчальний посібник / С.М. Петренко, І.М. Пальцун. – К.: «Магнолія-2006», 2013. – 440 с.

37.Пилипенко А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань : [монографія] / А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук ; за заг. ред. д.е.н. А. А. Пилипенко. – Х. : ХНЕУ, 2011. – 344 с.

38. Пушкар Н.С. Організація і методика аудиту: підручник / Н.С. Пушкар. – Тернопіль, 2002. –628 с.

39.Реслер М. В. Облік витрат та доходів операційної діяльності : монографія / М. В. Реслер. – Мукачево : Карпат. вежа, 2018. – 205 с

40. Рудницький В.С. Організація і методика аудиту: підручник / В.С. Рудницький, З.О. Душко. – К.: УБС НБУ, 2014. – 479 с.

41. Рядська В.В. Аудит / В.В. Рядська. – К.: Центр учбової літератури. – 2008. – 416 с.

42.Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підр. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. – 6-те вид. – К.: А.С.К., 2014. – 590 с.

ДОДАТОК А

Таблиця 1.5 – Кореспонденція рахунків з обліку загальновиробничих витрат

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	Нараховано амортизацію по основних засобах, нематеріальних активах та необоротних матеріальних активах загальновиробничого призначення	91	13
2.	Віднесено виробничі запаси на загальновиробничі витрати	91	20
3.	Списано малоцінні та швидкозношувані предмети загальновиробничого призначення	91	22
4.	Списано витрати по відрядженню на загальновиробничі витрати	91	372
5.	Віднесено частину витрат майбутніх періодів на загальновиробничі витрати	91	39
6.	Віднесено вартість робіт і послуг підрядників на загальновиробничі витрати	91	63
7.	Проведено нарахування на заробітну плату до фондів соціального спрямування	91	65
8.	Нараховано заробітну плату працівникам загальновиробничого призначення	91	66
9.	Віднесено на загальновиробничі витрати вартість робіт і послуг, виконаних дочірніми підприємствами	91	685
10.	Віднесено на загальновиробничі витрати суми витрат за елементами (за умови використання рахунків 8 класу)	91	81, 82, 83, 84
11.	Списано загальновиробничі витрати на:		
	а) виробництво	23	91
	б) собівартість реалізованої продукції	90	91

ДОДАТОК Б

Таблиця 1.6 – Типова кореспонденція по обліку адміністративних витрат

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Нараховано амортизацію по основних засобах і нематеріальних активах адміністративного призначення	92	13
2	Віднесено виробничі запаси на адміністративні витрати	92	20
3	Передано в експлуатацію малоцінні та швидкозношувані предмети адміністративного призначення	92	22
4	Оплачені адміністративні витрати із каси підприємства	92	30
5	Оплачені адміністративні витрати з розрахункового рахунку підприємства	92	31
6	Списано витрати по відрядженню на адміністративні витрати	92	372
7	Віднесено частину витрат майбутніх періодів на адміністративні витрати	92	39
8	Проведено нарахування на заробітну плату до фонду забезпечення виплати відпусток	92	471
9	Віднесено вартість робіт і послуг підрядників на адміністративні витрати	92	63
10	Проведено нарахування на заробітну плату до фондів соціального страхування	92	65
11	Нараховано заробітну плату працівникам адміністративного персоналу	92	66
12	Віднесено на адміністративні витрати вартість робіт і послуг виконаних дочірніми підприємствами	92	685
13	Віднесено на адміністративні витрати суми витрат за елементами (за умови ви користування рахунків 8 класу)	92	80, 81, 82, 83, 84
14	Списано адміністративні витрати на фінансові результати	791	92

ДОДАТОК В

Таблиця 1.7 - Первинні документи з обліку операцій, що зумовлюють виникнення адміністративних витрат

№	Зміст операції, що зумовлює виникнення адміністративних витрат	Назва документа
1	Нарахування амортизації на об'єкти основних засобів та інших необоротних матеріальних активів адміністративного призначення	Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів
2	Списання чи використання матеріальних оборотних активів (МШП, виробничі запаси) для адміністративних потреб	Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів, лімітно-забірна картка
3	Виплата (перерахування) грошових коштів на проведення корпоративних заходів, а саме, виплата авансу на відрядження, заробітної плати та коштів стороннім організаціям	Видатковий касовий ордер, платіжне доручення, платіжна відомість
4	Витрати на відрядження	Звіт про використання коштів, наданих на відрядження
5	Нарахування заробітної плати та прирівняних до неї виплат	Табель обліку використання робочого часу, а також складена на його підставі розрахунково-платіжна відомість
6	Нарахування винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо)	Накладна, акт виконаних робіт
7	Відображення витрат за розрахунково-касове обслуговування	Договір на банківське обслуговування рахунка, меморіальний ордер

ДОДАТОК Д

Таблиця 1.9 – Кореспонденція рахунків з обліку інших операційних витрат

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображене перевищення фактичних витрат на виробництво поточних біологічних активів над сумою витрат віднесених протягом року.	940	23
2	Відображено витрати підприємства на дослідження та розробки, а також на утримання об'єктів соціально-культурного спрямування	941, 949	13, 22, 26, 28, 63
3	Відображено вартість реалізованої іноземної валюти на дату її реалізації	942	33
4	Списано собівартість реалізованих виробничих запасів і малоцінних та швидкозношуваних предметів	943	20, 22
5	Створено резерв сумнівних боргів по розрахунках із дебіторами	944	38
6	Відображено втрати від операційних курсових різниць в результаті зміни курсу гривні до іноземної валюти (від'ємної курсової різниці)	945	36, 63, 68
7	Відображено суму уцінки (знецінення) запасів	946	20, 22, 25, 26, 28
8	Списано суму нестач грошових коштів і матеріальних цінностей, що підлягають врегулюванню	947	10, 30, 20, 22, 25, 26, 28
9	Відображено суми вжитих економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства та умов договорів	948	36, 63, 64, 65
10	Віднесено до інших витрат операційної діяльності суми витрат за елементами (за умови використання рахунків 8 класу)	94	80, 81, 82, 83, 84

11	Списано інші витрати операційної діяльності на фінансові результати	791	94
----	---	-----	----

ДОДАТОК Е

Таблиця 1.11 – Кореспонденція рахунків з обліку втрат від участі в капіталі

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Відображено втрати, які пов'язані із зменшенням частки підприємства в чистих активах асоційованих підприємств внаслідок отримання ними збитків, або зменшення власного капіталу асоційованих підприємств (переоцінки необоротних активів та інвестицій тощо)	961	141
2	Відображено втрати, які пов'язані із зменшенням частки підприємства в чистих активах спільних підприємств внаслідок отримання ними збитків, або зменшення власного капіталу спільних підприємств (переоцінки необоротних активів та інвестицій тощо)	962	141
3	Відображено втрати, які пов'язані із зменшенням частки підприємства в чистих активах дочірніх підприємств внаслідок отримання ними збитків, або зменшення власного капіталу дочірніх підприємств (переоцінки необоротних активів та інвестицій тощо)	963	141
4	Списано втрати від участі в капіталі на фінансові результати	792	96

ДОДАТОК Ж

Таблиця 1.13 – Вимоги до оформлення первинних бухгалтерських документів

№	Зміст вимоги
1	первинні документи мають бути складені в момент здійснення операції, а якщо це неможливо, безпосередньо після її закінчення
2	документи складають на бланках типових форм, затверджених Держкомстатом України, або на бланках спеціалізованих форм, затверджених відповідними міністерствами і відомствами, а також виготовлених самостійно, які мають містити обов'язкові реквізити типових або спеціалізованих форм
3	у разі складання та зберігання первинних документів на машинних носіях інформації підприємство зобов'язане за свій рахунок виготовити їх копії на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних органів та відповідних органів у межах їхніх повноважень, передбачених законами
4	записи в первинних документах роблять у темному кольорі чорнилом, кульковою ручкою, друкарськими засобами чи принтером, що забезпечує зберігання цих записів протягом встановленого терміну зберігання документа
5	вільні рядки в первинних документах прокреслюють
6	у грошових документах суми проставляють цифрами і прописом, перше слово суми записують скраю і з великої літери
7	кожен первинний документ має містити дані про посаду, прізвище і підписи осіб, відповідальних за його оформлення
8	керівник підприємства затверджує перелік осіб, які мають право давати дозвіл (підписувати первинні документи) на здійснення господарських операцій, пов'язаних з відпуском товарно-матеріальних цінностей, майна, видачею грошових коштів і документів. Коло таких осіб, як правило, обмежене

9	забороняється приймати до виконання документи на господарські операції, які суперечать законодавчим і нормативним актам, встановленому порядку обліку коштів і матеріальних цінностей, завдають шкоди власникам
10	складаючи первинні документи, можна припуститися помилок. У банківських і касових документах помилки не виправляють. Якщо в таких документах допущено помилку, їх анулюють, а замість них оформлюють нові.
11	підприємство вживає всіх необхідних заходів щодо запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого терміну, який регулюється спеціальним переліком
12	у випадках, встановлених законодавством, а також міністерствами і відомствами України, бланки первинних документів можуть бути віднесеними до бланків суворої звітності. їх друкують за зразками типових або спеціалізованих форм з обов'язковим зазначенням номера
13	відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи
14	первинні документи можуть бути вилученими у підприємства тільки за постановою уповноважених державних органів відповідно до чинного законодавства України. З дозволу і в присутності представників органів, які здійснюють вилучення, посадові особи підприємства можуть зняти копи та скласти реєстр документів, що вилучаються, із зазначенням підстав і дати вилучення